

אנציקלופדיה תלמודית: פדיון הבן

הגדרת הערך - מצות פדיונו של בכור-אדם*.

תוכן עניינים

המצוה

מצות האב
האם
מצות עצמו
בית דין
מצות האב משהגדיל הבן
לאחר מיתת הבכור
גדר חיוב האב
מצות חינוך
מצות הכהן
מקום חיובה
זמן חיובה
הנאה מן הבכור
חיוב מחודש בכל עת

הזמן

זמן חלות החיוב
שהה באינקובטור
זמן הקיום
כשזמנה בשבת
בלילה
כשזמנו ביום תענית
בעוד שלא נימול
פדיון קודם זמנו
פדיון תוך הזמן^[235].

הכסף

תוספת חומש
חפץ ליתנו לכהן
פדיון במלוה

הפדיון

מהות הפדיון
חילק את הפדיון
כהן המחויב בפדיון
כשאינן הבן אצלו
תפיסה
שעבוד

נכסים שבאו לאחר חיוב הפדיון
זמן השעבוד על נכסי הבן
כפיה
שליח
פדיון על ידי אחרים
פדיית קטן את עצמו
הכהן
כהן סומא
שליח הכהן
לזכות לכהן
כהן שאינו מבורר
הברכות
מנהגי הפדיון
סעודה
סעודה בפדיון בן שמת
מעמד עשרה
עמידה
נתינת הבכור לכהן
עיטוף הבכור
השתתפות האם
בירור הבכורה
שאלת ההעדפה
כוונת השאלה והתשובה
הבאת המעות בכלי
סדר הברכות והנתינה
אמירת הפדיון
ברכה על הכוס
נוסח חליפין וברכת הכהן
שהשמחה במעונו
הערות שוליים

המצוה

מצות האב

מצות עשה* מן התורה לפדות כל איש מישראל בנו שהוא בכור לאמו הישראלית^[1], שנאמר: וכל בכור אדם בבניך תפדה^[2], ונאמר: בכור בניך תתן לי^[3], ונאמר: כל פטר רחם לי וגו' כל בכור בניך תפדה^[4], ונאמר: אך פדה תפדה את בכור האדם^[5]. המצוה נמנית במנין-המצוות^[6]. על הבכור שחייבים בפדיונו, ע"ע בכור אדם: בכור לכהן^[7].

האם

מצות פדיון הבן מוטלת על האב ולא על האם^[8], ואין האשה חייבת לפדות את בנה^[9], שנאמר: פדה תפדה^[10], והכתוב נקרא "תפדה" - לפדות אחרים^[11] - ומכל מקום יש לקרוא גם "תפדה" - לפדות את עצמך^[12] - כל שמצווה לפדות את עצמו, והיינו איש, שאם לא פדאו אביו מצווה הוא בפדיונו^[13], מצווה לפדות את בנו, ואשה שאינה מצווה לפדות את עצמה^[14], אינה מצווה לפדות את בנה^[15].

לא פדה האב את בנו - בין במזיד בין בשוגג בין באונס^[16] - מצווה הבן לפדות את עצמו^[17], כשיגדל^[18], ויביא שתי שערות^[19], שנאמר: פדה תפדה^[20], והכתוב נקרא "תפדה" - לפדות אחרים^[21] - ומכל מקום יש לקרוא גם "תפדה" - לפדות את עצמו^[22] - ולמדנו שחייב לפדות את עצמו^[23]. ויש שפירשו שאין לקרוא את הכתוב "תפדה" - לדעתם שבמקום שהמקרא והמסורת שוים אין דורשים את המסורת^[24] - אלא שעצם משמעות הכתוב "תפדה" נכלל בה הן שיפדה הוא את אחרים, והיינו האב את בנו, והן שיפדה הוא את עצמו^[25]. ובירושלמי דרשו, נאמר: אדם וגו' תפדה^[26], שחייב לפדות את עצמו^[27], ופירשו אחרונים, שכיון שבכתוב "וכל בכור אדם בבניך תפדה" תיבת "אדם" יתירה, דרשו שכל בכור, אדם עצמו, או בבניך, תפדה^[28]. ובמכילתא אמרו, נאמר: וכל בכור בני אפדה^[29], שאם לא פדאו אביו הוא יפדה את עצמו^[30], ר' יוסי הגלילי אומר, הואיל ואמרה תורה בתלמוד-תורה* ובמילה*, שהן מצוות הבן המוטלות על האב^[31], שאם לא לימדו ומלו אביו הוא מלמד ומל את עצמו^[32], למדנו - בבנין-אב* - שאף פדיון הבן, שהיא מצות הבן המוטלת על האב, אם לא פדאו אביו הוא פודה את עצמו^[33]. ומן האחרונים יש שכתבו שנהגו - בבכור שמת אביו קודם שפדאו^[34] - לכתוב על טס של כסף שאינו פדוי ולתלות בצוארו, כדי שידע לפדות עצמו כשיגדיל^[35].

בית דין

בית-דין*, אף על פי שהם מצווים למול בן כשלא מל אותו אביו^[36], כתבו ראשונים שאינם מצווים לפדותו^[37], שלא נאמר בכתוב שיהיו בית דין מחויבים בפדיון הבן^[38]. ומן האחרונים יש שכתבו הטעם, שכיון שמצות פדיון הבן יש בה חסרון כס, אין בית דין מצווים בה^[39]. ויש ראשונים שכתבו שכל שמת האב בעוד שלא פדה את בנו, בית דין חייבים לפדותו^[40]. ומן האחרונים יש שכתבו, שכשאין האב פודה, פודים בית דין מממון של ציבור, והיא מצוה בפני עצמה המוטלת עליהם^[41]. על פדיון הבן שנעשה על ידי בית דין, אם מועיל, ואם ראוי לעשות כן, עי' להלן.

מצות האב משהגדיל הבן

גם לאחר כשהגדיל הבן, שנתחייב לפדות את עצמו^[42], כתבו ראשונים שעדיין האב חייב בפדיון בנו^[43], שלא נתנה התורה זמן לחיובו^[44], ואמרה תורה: וכל בכור אדם בבניך תפדה^[45], הרי שהטילה את המצוה על האב^[46], ואף בן גדול בכלל בן הוא^[47], וכל הקודם לפדות זכה, שהמצוה מוטלת על שניהם^[48], אמנם האב קודם, שמצות הבן על האב^[49]. ויש ראשונים שנראה מדבריהם שמהגדיל הבן אין מצות הפדיון מוטלת אלא עליו^[50]. ובביאור דעתם יש שכתבו, שמתחילה מוטלת מצות פדיון הבן על הבן, אלא שמאחר שאין הקטן יכול לפדות את עצמו נתמנה האב מן התורה להיות שליחו של הבן לפדותו, ולפיכך כשהגדיל הבן ונעשה ראוי לפדות את עצמו פסקה שליחות האב^[51], ודחו אחרונים דבריהם, שאין האב שליחו של הבן, ומכל מקום, מאחר שמצות אדם לפדות את עצמו קודמת למצות אביו לפדותו^[52], משנתחייב הבן פסקה מצות האב^[53].

לאחר מיתת הבכור

האב חייב בפדיון בנו אפילו לאחר מיתה, שאם מת הבן לאחר שלשים יום, שכבר נתחייב בפדיון^[54], פודה אותו האב לאחר מיתה^[55], שחוב הוא שהטיל הכתוב על האב^[56], שכן דרשו במכילתא: וכל בכור בני אפדה^[57], אפילו לאחר מיתה^[58], ובתלמוד דרש ריש לקיש בגזרה-שוה*, "ערך" "ערך" מערכין*^[59] - נאמר כאן: ופדויו מבן חדש תפדה בערכך^[60], ונאמר בערכין: ערכך^[61] - מה ערכין, האומר ערכי עלי, אפילו מת חייבים יורשיו בערכו^[62], אף פדיון הבן, כל שמת הבן לאחר שלשים יום חייב אביו בפדיונו^[63], ורב דימי בשם ר' יונתן דרש, נאמר כאן: כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם^[64], ולמדים "ריקם" "ריקם" מעולת-ראיה*^[65] - שנאמר בה: ולא יראו פני ריקם^[66] - מה עולת ראיה יורשים חייבים בה לאחר מיתה^[67], אף פדיון בכור שמת חייב בו אביו^[68], וכן היורשים, לאחר שמתו האב והבכור^[69]. וכן אם מת הבכור לאחר שהגדיל ולא נפדה, מאחר שנתחייב במצוה קודם שמת, חייבים יורשיו בפדיונו^[70]. בגדר הפדיון לאחר שמת הבן, נחלקו ראשונים: יש סוברים שאף על פי שהוא מצוה^[71], מכל מקום אינו ככל פדיון הבן, אלא כפרעון חוב בלבד^[72] - ולפיכך אין מברכים עליו^[73] - ומדברי הרבה ראשונים - הסוברים שמברכים עליו^[74] - נראה שהוא פדיון ממש ככל פדיון הבן^[75]. ומן האחרונים יש שכתבו שאין כלל חיוב מצוה בפדיון לאחר מיתה, אלא שנותר שעבוד מחמת המצוה שהיתה בעוד שהיה הבן בחיים, ובפרעון השעבוד מתקיימת המצוה שהיתה^[76], וכתבו משום כך שאם היה האב שוטה*, הפטור מן המצוות^[77], משעה שנעשה הבן בן שלשים יום עד שמת, ונשתפה לאחר מכן, מאחר שלא נתחייב במצוה כשהיה הבן בחיים אינו חייב בפדיון הבן לאחר מותו^[78].

בגדר פדיון הבן על ידי האב, מן הראשונים יש שכתבו שעיקר המצוה על הבן היא שיפדה את עצמו, אלא שכיון שאי אפשר לחייב את הבן בקטנותו הטילה התורה את המצוה על אביו^[79]. וביארו אחרונים בדעתם, שמצות הפדיון היא מצות הבן, אלא שהתורה חייבתו לאב לעשות חובת בנו^[80]. ויש אחרונים סוברים שמצות הפדיון על האב חובת האב היא^[81].

ויש מן האחרונים שכתבו שמצות האב לפדות את בנו ומצות הבן לפדות את עצמו שני חיובים הם, וחלוקים זה מזה, שמצות האב לפדות ומצות הבן שיהיה פדוי - ומעשה פדיונו אינו אלא כפורע חוב^[82] - ומה שהבן נפטר כשפדאו אביו הוא משום שמצוותו שיהיה פדוי וכשפדה אותו האב נתקיימה מצוותו ממילא^[83].

מצות חינוך

בכור שלא פדה אותו אביו, ועודו קטן*, אף על פי שהגיע לעונות הפעוטות*, שמכרו מכר ומתנתו מתנה^[84], כתבו אחרונים בדעת ראשונים שאינו מחויב, משום מצות חנוך* לפדות את עצמו^[85], וכתבו אחרונים הטעם, שלא חייבו חכמים קטן משום חינוך אלא במצוות שיוכל לחזור ולקיימן כשיגדל, אבל מצות פדיון הבן שאם יקיימנה עתה לא יוכל לחזור ולקיימה, לא אמרו חכמים שיקיימנה ויפסיד מצוותו משיגדל^[86]. ויש שכתבו - לדעתם שחוב פדיון הבן לא חל כלל על קטן^[87] - שאין חינוך שייך במצות פדיון הבן, כי מאחר שהחוב אינו קיים עד שיגדיל הבן, אין כלל קיום מצוה בפדיון^[88]. ויש אחרונים שכתבו שאם האב קיים, אף על פי שאינו פודה את בנו אסור לבן לפדות את עצמו ולבטל את מצות האב לפדותו, כי בכל יום יש לומר עדיין שיקיים האב את מצוותו ויפדנו טרם שיגדיל, אבל אם מת האב, חייב הבן לפדות את עצמו משום מצות חינוך, משהגיע לעונת הפעוטות^[89].

מצות הכהן

הכהן המקבל את פדיון הבן, כתבו אחרונים שהוא מקיים מצוה^[90]. ומדברי ראשונים נראה שאין לכהן מצוה כלל^[91], וכן כתבו אחרונים, וכתבו מטעם זה שגם כהן אונן, שפטור מן המצוות^[92], אפשר לתת לו פדיון הבן^[93].

מקום חיובה

מצות פדיון הבן נוהגת בכל מקום^[94], בין בארץ ובין בחוץ לארץ^[95], שכל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ^[96].

זמן חיובה

מצות פדיון הבן נוהגת בכל זמן^[97], בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית^[98].

הנאה מן הבכור

בכור-אדם*, אף על פי שהוא צריך פדייה, הוא מותר בהנאה^[99], שמעשה ידיו מותר אפילו קודם הפדייה^[100], שנאמר: לא תעבוד בבכר שורך^[101], אבל אתה עובד בבכור אדם^[102], שמעשה ידיו מותר^[103].

חיוב מחדש בכל עת

החיוב בפדיון הבן, יש שכתבו בדעת ראשונים שנוסף בו חיוב חדש בכל עת, וכאילו חל חיוב על חיוב^[104], שהרי התורה מזהירנו על כך בכל יום, וכאילו נכתב עליו בכל יום שטר חוב חדש לחייבו בפדיון הבן^[105].

הזמן

זמן חלות החיוב

תחילת זמן חיוב פדיון הבן הוא משישלים הבכור שלושים יום^[106] - שיצא מכלל נפל^[107] - שנאמר: ופדויו מן חדש תפדה^[108]. היה ידוע לנו על הבכור שאינו נפל, יש ראשונים שנראה מדבריהם שחייב בפדיון אפילו קודם שלושים יום^[109]. והרבה ראשונים כתבו שאפילו כשידוע שאינו נפל אין הבכור חייב בפדיון קודם שיגיע לשלושים יום, שכך גזירת הכתוב^[110]. יום שלושים עצמו, אם חייב בו הבכור בפדיון, נחלקו תנאים: חכמים ואמרים, יום שלושים כיום שלפניו, ועדיין לא נתחייב בו הבכור בפדיון^[111], שכן נאמר בפדיון בכורות במדבר: פקד כל בכר זכר לבני ישראל מן חדש ומעלה^[112] - ו"ומעלה" משמע לאחר שלושים^[113] - ולמדים בגזרה-שוה* לפדיון בכורי דורות, שנאמר בו: ופדויו מן חדש תפדה^[114], שאינם מתחייבים בפדיון אלא לאחר שלושים^[115]. ור' עקיבא מסתפק אם יום שלושים כלפניו או כלאחריו, שכן מצינו בערכין* שהוצרכו ללמוד בהם מזרשה מיוחדת שיום שלושים כלפניו^[116], והרי פדיון בכורי מדבר וערכין שני-כתובים-הבאים-כאחד*, שאינם מלמדים - לסוברים כן^[117] - ומכל מקום אפשר שאף על פי שאינם מלמדים לדברים אחרים, מלמדים לפדיון דורות, שפדיון דורות ופדיון מדבר שניהם עוסקים בבכור, ולפיכך יום שלושים ספק הוא - והמוציא מחבירו עליו הראיה^[118] - וכל שמת הבן ביום שלושים, אם כבר נתן אביו דמי פדיונו לכהן, לא יטול, ואם לא נתן לא יתן^[119]. הלכה כחכמים שיום שלושים כיום שלפניו^[120]. על שיעור החודש לדברי חכמים, אם תלוי ביום השלושים ואחד דוקא או בשיעור הזמן של חידוש הלבנה - שהוא כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים^[121] - מעת לעת, ע"ע חודש: חודש שמזמן לזמן^[122].

שהה באינקובטור

בכור שנולד קודם זמנו באופן שמתחילתו לא היה ראוי לחיות אלא על ידי שהייה ב"אינקובטור" המשלים את תקופת הריונו, שחייב בפדיון, לסוברים כן^[123], נחלקו הפוסקים מתי תחילת זמן פדיונו, יש אומרים שלא לפדותו עד שיעברו שלושים יום לאחר יציאתו מהאינקובטור, כי כיון שלא היה ראוי לחיות בכוחות עצמו עד יציאתו מאינקובטור, נמצא שמצבו ביציאתו מהאינקובטור כולד רגיל בעת לידתו, וזמן פדיונו, שהוא כשיצא מחזקת נפל^[124], הוא שלושים יום לאחר מכן^[125]. ויש שכתבו לפדותו לאחר שלושים יום ללידתו אף בעודו באינקובטור ואף על פי שעדיין אינו ראוי לחיות בכוחות עצמו, כי כל שהיה יכול לחיות שלושים יום על ידי האינקובטור התברר שמתחילה לא היה חשוב נפל, והרי הוא כלל ולד שפודים אותו לאחר שלושים יום מלידתו^[126].

זמן הקיום

מצות פדיון הבן אין לה זמן קבוע, ובכל שעה ושעה משהגיע הבן לשלשים יום זמנה הוא^[127], ואם מאחר אינו מפסיד אלא שלא קיים מצוה מן המובחר שמצוותו ביום שלושים^[128], ומכל מקום אין דוחים את הפדיון, שאין משהים מצוה, וזריזין-מקדימין-למצוות^[129], ואם לא הופנה לפדותו יפדהו לעולם, ואם לא פדהו לעולם עומד באיסור^[130], שאם מת האב קודם שפדה את בנו ביטל מצות פדיון הבן ונשא עוון על נפשו^[131], אבל אין בדחיית הפדיון ביטול מצוה^[132]. ויש שנראה מדבריהם שהיום שבו נעשה הבכור ראוי לפדיון, הוא זמן פדיונו, ואם נדחה הפדיון לאחר יכולים לדחותו יותר^[133]. ויש ראשונים שכתבו שמשנתחייב האב בפדיון בנו הרי הוא עובר עליו בכל יום - ובכל שעה^[134] - בעשה^[135]. ויש אחרונים שכתבו שבתוך ביום שלושים ואחד עצמו, שהוא היום שנתחייב בו בפדיון^[136], אין חסרון בדחיית הפדיון מתחילת היום לסופו, אבל מיום שלושים ואחד ואילך עובר עליו^[137]. מן הראשונים יש שכתבו שנהגו לאחר את הפדיון^[138] ובדרך כלל אין פודים בזמנו^[139] - ומוסיפים בשל כך חומש על המעות^[140] - ונראה מדבריהם שרגילים היו לאחר אפילו עד חתונת הבכור^[141]. על בל-תאחר* אם נוהג בפדיון הבן, ע"ע^[142].

כשזמנה בשבת

חל יום שלושים ואחד בשבת, כתבו ראשונים שפודים לאחר שבת ביום שלשים ושנים^[143], שהפדיון בשבת אסור משום מקח וממכר^[144], ולפדות קודם שבת באופן שיחול הפדיון בזמנו בשבת^[145], יש בכך ספק לענין הברכות^[146], וכן סעודת הפדיון - שנהגו לעשות סעודה לפרסום המצוה^[147] - אי אפשר לעשותה קודם שבת לסוברים שלא נתקיימה המצוה עדיין^[148], ואם יעשה בשבת, כשמתקיימת המצוה, מכל מקום מאחר שאין רואים את הפדיון בשעת הסעודה אפשר שאין בכך פרסום למצוה, לפיכך עדיף לדחות לאחר השבת, שאף שאין ראוי לדחות את הפדיון^[149], כדי לקיים את המצוה כתיקנה ובהכשר ובהידור דוחים^[150]. ויש שכתבו שאף משום מקח וממכר אסור לעשות מערב שבת שיחול הפדיון בשבת^[151]. ויש שכתבו לפדות מערב שבת, ואף הסעודה שעושים מערב שבת פרסום המצוה יש בה^[152]. ויש שפדו מערב שבת ועשו הסעודה בשבת^[153]. ויש שפדו בשבת^[154]. ויש שכתבו, שאם עברו כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים מזמן הלידה ביום השלושים, שהוא ערב שבת, יפדו ביום השלושים - לדעתם שעיקר זמן פדיון הבן הוא לאחר כ"ט י"ב תשצ"ג מזמן הלידה, אפילו בתוך יום השלושים^[155] - ואם לא, יפדו לאחר השבת^[156]. חל יום שלושים ואחד ביום ראשון של ראש השנה, שאם ידחו את הפדיון יידחה עד לאחר שני ימי ראש השנה וצום גדליה - כדי לעשות סעודה עם הפדיון^[157], לסוברים שאין פודים בלילה הקודם לתענית אפילו לאחר יום שלושים ואחד^[158] - יש אחרונים שכתבו שעדיף להקדימו לערב ראש השנה - ויעשו סעודה בו ביום, אף על פי שנהגו להתענות בערב ראש השנה^[159], מאחר שאין זה אלא מנהג^[160] - ולהתנות שיחול בזמנו ביום השלושים ואחד^[161].

פדיון הבן כשר בין ביום ובין בלילה^[162], ומכל מקום כתבו אחרונים שנהגו שלא לעשות פדיון אלא ביום^[163], אבל רשאים לעשות בלילה^[164], וסמך לדבר, שהרי פדיון הבן הוא מפני שניצלו בכורי ישראל ממכת בכורות^[165], והיא היתה בחצי הלילה^[166], ולפיכך מחצי הלילה ואילך ודאי אפשר לעשות כשיש בכך צורך, אבל בלא שום סיבה לא ישנו מן המנהג^[167]. ויש נוהגים לעשות את הפדיון בליל היום השלושים ואחד ללידת הבכור^[168]. ויש שכתבו טעם לעשות את פדיון הבן ביום, שכן יש בו פרסום הנס של מכת בכורות, וביום יש פרסום הנס יותר^[169]. ויש שכתבו הטעם מחמת הסעודה - שנהגו לעשותה בשעת פדיון הבן^[170] - שמצותה ביום מפני שהסומא אוכל ואינו שבע, וכתבו שאם יעשו את הסעודה לאור נרות כעין יום, אפשר לפדות בלילה^[171]. וכתבו אחרונים שפדיון הבן שתחילת זמנו בלילה שלפני תענית, יקיימוהו בלילה כדי שיוכלו לעשות סעודה, ולא יפדו ביום ויעשו את הסעודה בלילה שאחריו, ומכל מקום כתבו שאין המנהג כן אלא פודים ביום ועושים את הסעודה בלילה שאחריו^[172]. ויש שכתבו הטעם שנהגו לעשות את הפדיון ביום שלוששים ואחד ללידת הבכור, ולא בלילה שלפניו, לחוש לדעת הסוברים שאף ביום שלוששים ואחד, כל שלא שלמו ללידת הבכור כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים - שהם שיעור חודש הלבנה הממוצע^[173] - לא התחייב הבכור בפדיון^[174], וכיון שפעמים שנוולד הבכור סמוך לשקיעת החמה, שנמצא שלא יחלפו כ"ט י"ב תשצ"ג עד יום שלוששים ואחד ביום, נהגו לפדות תמיד בשלושים ואחד ביום^[175], וכתבו לפי זה, שאם נדחה הפדיון לאחר יום שלוששים ואחד, אפשר לעשותו גם בלילה^[176]. חל זמן פדיון הבן בשבת, שהוא נדחה לאחר השבת, לסוברים כן^[177], כתבו אחרונים לעשות את הפדיון בליל מוצאי שבת, ולא לדחותו ליום שלמחרת^[178]. ויש שכתבו לדחות ליום ראשון ביום^[179], ויש שכתבו שכן המנהג^[180], ואפילו כשיום ראשון תענית, שאי אפשר לקיים בו את סעודת הפדיון, יש אחרונים שכתבו שלא לפדות בליל מוצאי שבת^[181], ויש שכתבו כשיום ראשון תענית, לפדות בליל מוצאי שבת^[182].

כשזמנו ביום תענית

פדיון הבן כשחל יום שלוששים ואחד ללידה ביום תענית, שאם יעשוהו בזמנו וביום לא יוכלו לעשות עמו סעודה - כפי שנהגו^[183] - יש אחרונים שכתבו, שאם עברו כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים מזמן הלידה ביום השלושים, שהוא היום שלפני התענית, יפדו ביום השלושים - לדעתם שיעקר זמן פדיון הבן הוא לאחר כ"ט י"ב תשצ"ג מזמן הלידה, אפילו בתוך יום השלושים^[184] - ואם לא, יפדו בלילה שקודם התענית, אבל לא יפדו ביום התענית ויעשו את הסעודה בלילה שאחריו, כי באופן שהסעודה אינה עם הפדיון אינה מפרסמת את המצוה, אמנם כתבו שאין המנהג כן אלא לפדות ביום התענית ולעשות את הסעודה בלילה שאחריו^[185], ובדעתם יש שכתבו שבמקום שאין מנהג, יש לפדות בלילה שלפני התענית, ואם היא תשעה באב, שאי אפשר לעשות סעודה אף בליל, יעשו את הפדיון ואת הסעודה במוצאי התענית^[186]. ויש שכתבו - לדעתם שאין לפדות קודם יום שלוששים ואחד^[187] - שלעולם פודים ביום התענית ועושים הסעודה בלילה שאחריו^[188]. ויש שכתבו לעשות את הפדיון ביום סמוך לערב, ולהסמיק לו את הסעודה מיד בתחילת הלילה^[189]. ויש שכתבו לפדות בלילה שקודם התענית^[190], ומהם שכתבו שהוא בתנאי שעברו כבר בלילה כ"ט י"ב תשצ"ג ללידת הבכור, אבל אם לא עברו עדיין, לא יעשו בלילה^[191]. ויש שכתבו לעשות הן את הפדיון והן את הסעודה בלילה שלאחר התענית^[192]. ויש שנראה מדבריהם לדחות את הפדיון ליום שאחר התענית^[193].

בעוד שלא נימול

הגיע זמנו של הבן לפדותו בעוד שלא נימול, כגון שהוא חולה שאי אפשר למולו^[194], כתבו אחרונים שאין דוחים את הפדיון לאחר המילה, אלא פודים אותו בזמנו^[195], שאין המילה מעכבת בפדיון, כפי שאינה מעכבת אדם מלהתחייב בקיום כל המצוות^[196], וזכר לדבר, שהרי בכורות בני ישראל שבמדבר לא היו נימולים - שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא מלו^[197] - ואף על פי כן נתחייבו בפדיון^[198]. ויש שהביאו מי שהורו לדחות את הפדיון עד לאחר המילה^[199]. נעשה הבן ראוי למול ביום שהגיע זמנו לפדותו, כתבו אחרונים שיש להקדים את המילה לפדיון, ואף על פי שהפדיון בזמנו ומילה שלא בזמנה, ומצוה בזמנה קודמת^[200], מאחר שהמילה היא אות הכניסה בדת וקבלת עול מלכותו, ואלמלא קבלת הברית אין חיוב למצות פדיון כלל, יש להקדימה ולא לפדות את הבן בעודו ערל^[201], ואף על פי שאין המילה מעכבת את הפדיון^[202], מאחר שאין בכך אלא הקדמת המילה לפדיון בשעה קלה, וסופו לקיים את הפדיון בזמנו, המילה קודמת^[203]. ויש שכתבו להקדים את הפדיון שהוא בזמנו, שחביבה-מצוה-בשעתה*^[204].

פדיון קודם זמנו

הפודה את בנו, בעוד שלא הגיע זמן פדיונו - על זמן הפדיון, עי' לעיל^[205] - אם אמר "מעכשיו" - והיינו שיהיה הבן פדוי מעכשיו^[206], שיחול הפדיון מיד^[207] - אין בנו פדוי^[208], אלא מעות הפדיון מתנה בלבד, שבעוד שלא הגיע הזמן לא שייך פדיון^[209]. ויש שצדדו בדעת אמוראים שהמעות פקדון ביד הכהן, ואם יהיו בעין כשיגיע זמן הפדיון, יחול הפדיון בהן^[210]. אמר "לאחר שלוששים" - והיינו שיהיו המעות ביד הכהן מעכשיו ויחול הפדיון כשיגיע הזמן, לאחר שלוששים יום^[211] - והיו המעות קיימים

כשהגיע זמן הפדיון, הבן פדוי^[212], שהוא כנותנם לו כשהגיע הזמן^[213]. אמר "לאחר שלושים", ונתעכלו המעות - שאינו בעין^[214] - קודם שהגיע זמן הפדיון, נחלקו אמוראים: רב אמר, בנו פדוי^[215], שהוא כמקדש אשה מכאן ולאחר זמן, שאפילו נתעכלו המעות בתוך הזמן מקודשת^[216], ושמאל אמר אין בנו פדוי^[217], ואין זה כקידושי אשה, שבידו לקדשה עכשיו, ובפדיון הבן תוך זמנו אין בידו לפדות עכשיו^[218], ונראה מדברי אחרונים, שלדעת רב, הפודה מכאן ולאחר שלושים יום מתקיימת מצוותו מיד - אף על פי שאין הפדיון חל עד שיגיע הזמן^[219] - ולדעת שמאל, אין המצוה מתקיימת אלא כשיגיע הזמן, ולפיכך כל שהמעות אינם קיימים אין מצות הפדיון מתקיימת^[220]. להלכה, פסקו רוב ראשונים כרב - שהלכה כמותו באיסורים^[221] - שהבן פדוי^[222]. ויש ראשונים שפסקו, על פי גירסתם בתלמוד^[223], שאף על פי שהלכה כרב באיסורים, בפודה מעכשיו ולאחר שלושים ונתעכלו המעות הלכה כשמאל, שאין הבן פדוי^[224]. והורו הפוסקים כרב^[225]. ויש שכתבו שכיון שיש סוברים להלכה כשמאל שאף בדיעבד אין הבן פדוי, כל שפדה מכאן ולאחר שלושים יום ואין המעות קיימים, טוב לחזור לפדותו^[226], ובלא ברכה^[227]. פדה מכאן ולאחר שלושים, והחזיר לו הכהן את המעות קודם שהגיע זמן הפדיון, כתבו אחרונים שדינו כמו בנתעכלו המעות, ואפשר שכל שכן הוא, ולפיכך - לדעתם בנתעכלו המעות שטוב לחזור ולפדות^[228] - ראוי לפדותו שנית^[229]. הפודה בתוך הזמן בסתם - וכגון שהיה סובר שכבר הגיע הזמן^[230] - יש שכתבו שלדברי הכל אין פדיונו חל אלא אם היו המעות קיימים כשהגיע הזמן^[231]. ויש שכתבו שדינו כאומר מכאן ולאחר שלושים^[232], והורו אחרונים לחוש לדבריהם, שאם חוזר ופודה אותו לא יברך על הפדיון^[233]. ראוי לאמירת מעכשיו^[234].

פדיון תוך הזמן^[235].

הפודה בתוך הזמן, יש אחרונים שכתבו שמברך^[236]. ויש שכתבו שאינו יכול לברך^[237], שכיון שעדיין אינו מצווה, איך יאמר "וציונו"^[238], ואפילו לסוברים שגם כשנתעכלו המעות תוך הזמן חל הפדיון^[239], מכל מקום עדיין אינו מצווה^[240], ועוד, שכיון שאפשר שהבן נפל*^[241], ואף על פי שרוב אינם נפלים, אין הולכים בממון אחר רוב, נמצא שעדיין אינו מחוייב, לא שייך שיאמר "וציונו"^[242].

הכסף

הפדיון הוא בשקל הקודש^[243].

אפילו המתין מלפדות כמה שנים, אין דמי הפדיון משתנים ופודה אותו בחמשה סלעים^[244].

במנה צורי^[245].

בכסף ובשוה כסף^[246].

תוספת חומש

כתבו גאונים שהפודה צריך להוסיף חומש על הפדיון, כשם שהפודה הקדש מוסיף עליו חומש^[247], והיינו חומש מלגאו שהוא שתות מלבר^[248]. ותמהו עליהם ראשונים, שהרי מעות הפדיון מניינם קצוב ומדוע יוסיפו עליהן חומש^[249]. ויש שכתבו שטעות סופרים היא, שאין תוספת חומש בפדיון הבן^[250], וכן כתבו גאונים, שפדיון הבן אינו כפדיון הקדש, ולא שייך בו תוספת חומש^[251]. ויש גאונים וראשונים שכתבו במי שלא פדה את בנו עד שעברו עליו שלושים יום, שמוסיף על מעות הפדיון חומש^[252]. ותמהו אחרונים עליהם, שהדבר זר מכמה טעמים^[253].

יש שהנהיגו להוסיף על מעות הפדיון כלי של כסף - ורגילים שמחזיר אותו הכהן לאחר הפדיון - שאם אין די במעות, יקבל אותו הכהן בחמשה סלעים, ויציאו בכך^[254].

בכור שיש לו שני ראשים, פודים אותו בעשרה סלעים, שהרי תלה הכתוב את הפדיון בגלגלת^[255].

חפץ ליתנו לכהן

רצה האב להניח את הבכור עצמו ביד הכהן ולא לפדותו, אינו נפטר בכך מפדיון הבן^[256], וכתבו אחרונים הטעם, שהרי בכור אדם חולין גמור הוא, ולמה הוא נצרך לכהן, אם שיעשה עבדו, אין בן חורין נעשה עבד^[257], ואם שיעשה בנו, הרי אינו זרעו^[258].

תפדה ריבה אסימון של כסף ואסימון של זהב וטבעות של נחושת^[259].

אין פודים בקרקעות[260]. רבי אומר, בכל פודים חוץ מן השטרות[261].

אין פודים בעבדים[262].

אין פודים בשטרות[263].

כתב לכהן שאני חייב לך חמשה סלעים[264].

נתינת משכון ליד כהן עבור דמי הפדיון, כתבו אחרונים שאין מקיימים בה פדיון הבן[265].

על פדיון הבן במתנה-על-מנת-להחזיר*, ע"ע.

שיעור חמש סלעים, שני זהובים ריינוס[266]. ע"ע סלע.

המפריש מעות לפדיון הבן חייב באחריותו[267],

האם צריך שיהיה הכסף של הפודה[268].

מחילת הכהן על פדיון הבן אינה מועילה לפטור מפדיון, שהרי אמרה תורה לפדותו, ומחילה אינה פדיון[269]. ידע לאחולי[270]. ואפילו בשוה פרוטה[271]. ואפילו בכוס של יין או פת או בגד[272].

כשפדה בשוה כסף ונמצא שאינו שוה חמשה סלעים[273]. אף על פי שהחזיר הכהן את די הפדיון, מאחר שלא היו חמשה סלעים אין הבן פדוי[274].

קיבלו הכהן בחמשה סלעים. יש אומרים שפדוי[275]. ויש אומרים שאם אינו אדם חשוב אינו פדוי[276]. ואף אדם חשוב, בדבר ששוה לו דוקא[277]. אבל לא יאמר שהוא שוה לו ואינו כן, כי אין הבכור פדוי אלא בדבר ששוויו חמשה סלעים[278]. ואינו יכול לתבוע החפץ בחזרה, אלא יוסיף לכהן[279]. ויש מחלקים אם קבלו בשעת הפדיון אף על פי שידע שאינו חמשה סלעים, או לאחר הכן ראה שאינו חמשה סלעים[280]. ויש אומרים שאין מועיל אלא כששוה החפץ ארבעה סלעים לפחות[281]. יעשה כן הכהן רק בעניים ומקבלי צדקה[282].

היה דעתו שיחזיר לו הכהן, אין הבן פדוי[283]. אף על פי שכיון הישראל שיחזירם לו בנו פדוי, אבל אינו ראוי לכהן שיעשה זה, שאם יראה שהישראל מכוין שיחזירו לו הכהן לא יחזירו לו, וגם אין ראוי להחזיר אלא לעניים[284].

כשהתנה שיקבל הכהן פחות מחמשה סלעים[285]. אם מקבלם הכהן בחמשה סלעים, הבן פדוי[286]. ויש אומרים שאינו פדוי[287].

פדיון במלוה

לפדות במלוה - כגון שהכהן חייב לו מעות ומוחל לו את החוב בפדיון בנו - כתבו אחרונים שאי אפשר[288], ואפילו אם מעות המלוה עדיין בעין[289], מהם שכתבו הטעם משום שהמלוה כשנתינה להוצאה ניתנה[290], ונמצא שעכשיו אינו נותן לכהן מאומה[291], ופדיון הבן, שנאמר בו: בכור בניך תתן לי[292], צריך בו נתינה חזקה, והיינו נתינת מעות בעין[293], ומהם שצדדו לפרש הטעם משום שאין פודים בשטרות, שאין גופם ממון[294], ואף מחילת מלוה, שאינו נותן בה לכהן כסף בעין אין גופה ממון[295]. אפילו אמר לכהן שרצונו לפדות בהנאת מחילת המלוה[296], כתבו אחרונים שלא הועיל הפדיון, כי אף על פי שהנאה חשובה ככסף - ומועילה משם כך למכר וקידושין[297] - בפדיון הבן שהוא צריך שיעור חמשה סלעים[298], אין ההנאה חשובה ככסף בשיעור כזה[299].

הפדיון

נותנו לכהן בכל מקום[300].

מהות הפדיון

מצות פדיון הבן, כתבו ראשונים שאינה הנתינה לכהן בלבד, אלא בכללה הפדיון שתלוי בכך, ולפיכך, אף שאין מברכים על מצות נתינת מתנות-כהונה* לכהנים, לסוברים כן[301], מצות פדיון הבן מברכים עליה[302]. וכן ביארו אחרונים בדעת ראשונים, שפדיון הבן יש בו מעשה לפדות את הבכור מקדושה, ואף על פי שאין דינים המוכיחים שיש קדושה בבכור אדם קודם פדיונו[303], מכל מקום מתוך שהצריכה התורה לפדותו יש ללמוד שהפדיון מחדש בו הסתלקות קדושה איזו שתהיה[304].

מי שנתן מעות הפדיון לכהן, אבל סבור היה שאין זה אלא חיוב ממוני שחייבתו תורה ליתן לכהן מפני שנולד לו בכור, ולא הבין שיש בכך מעשה פדיון, יש מהאחרונים שצדדו שלא יצא חובת פדיון הבן[305].

הכהן שותף במעשה הפדיון[306].

חילק את הפדיון

לא נתן את מעות הפדיון בבת אחת אלא בזה אחר זה, יצא[307]. ואפילו אם חילק את מעות הפדיון בין כמה כהנים, יצא[308], כיון שיצאו מידו חמשה סלעים לכהנים לפדיון בנו, אף על פי שלא הגיע ליד כהן אחד חמשה סלעים[309]. ונחלקו ראשונים בנותן לכמה כהנים, יש סוברים שלא יצא אלא אם נתן לכולם בבת אחת[310], כגון שהניח לפני כולם חמשה סלעים והלך לו[311], ויש סוברים שאפילו אם נתן לכמה כהנים ובהם אחר זה יצא[312]. לכתחילה, כתבו אחרונים שאין לחלק את הפדיון, שכל שנתנה בו תורה שיעור, כשמחלקו הוא חצי שיעור, ואף על פי שמצטרף, מצוה מן המובחר לקיים בשיעור שלם בבת אחת[313]. ויש סוברים שאף לכתחילה אפשר לפדות מכמה כהנים ושלם בבת אחת[314]. ויש שכתבו שלפדות בבת אחת מכמה כהנים אפשר אף לכתחילה, אבל לפדות בזה אחר זה אינו אלא בדיעבד[315]. בנותן בזה אחר זה שיצא, יש שכתבו הטעם מפני שכוונתו מתחילה להשלים, והמעות פקדון ביד הכהן עד שישלים, ולפיכך אפילו אם נתעכלו המעות הראשונות קודם שהשלים, מאחר שאם לא ישלים יצטרך הכהן להשיב לו, הוא חשוב כנותן בבת אחת בשעה שמשלים, וכתבו שמטעם זה בנותן לכמה כהנים אינו יוצא אלא כשנתן בבת אחת, כדעת הסוברים כן[316], כי מאחר שאין בכוונתו להשלים לאחד מהם אין זה בבת אחת[317]. ויש אחרונים שנראה מדבריהם שאפילו כשלא היתה כוונת הנותן מתחילה להשלים, וכשבא להשלים כבר נתעכלו המעות הראשונות, מכל מקום יצא[318]. ויש שכתבו בדעת ראשונים הטעם שמצטרפים, מפני שדמי הפדיון אינם מעכבים זה את זה, לדעתם, ואפילו אם אין בידו אלא מקצת הדמים יש לו לתת אותם לכהן כדי לקיים את מקצת המצוה, ולכן גם כשנתן את הדמים בזה אחר זה, כשהשלים את דמי הפדיון מצטרף כל מה שנתן לקיום המצוה[319]. ויש שכתבו הטעם שמצטרפים בזה אחר זה מפני שעיקר קפידת התורה שהפודה יתן חמשה סלעים ושיזכו בהם הכהנים, וכיון שנתן פודה וזכו הכהנים, גם אם לא בבת אחת, ואפילו אם הפסיק ביניהם זמן מרובה, נתקיימה המצוה[320]. נתן לכהן מקצת דמי הפדיון, והחזירם לו הכהן - שאין החזרה מעכבת את הפדיון[321] - וחזר הפודה ונתנם לו, הסתפקו אחרונים אם מצטרפים לפדיון הבן כדין נתינה בזה אחר זה[322]. נתינה לכמה כהנים, שמועילה, יש אחרונים שכתבו שכל שנותן בבת אחת, אפילו אם אין לכל אחד מהם שוה פרוטה יצא[323], ויש שכתבו שצריך שיתן לכל אחד שוה פרוטה לכל הפחות[324], אבל שיעור נתינה חשוב לכל אחד, כתבו אחרונים שאין צריכים, שלא נאמרה "נתינה" בפדיון הבן[325], ויש שכתבו שצריך שיהיה שיעור נתינה חשוב לכל כהן, ולפיכך, לדעת הסוברים שנתנה אינה פחותה מסלע[326], אין לחלק את מעות הפדיון אלא לחמשה כהנים שיטול כל אחד מהם סלע[327]. בזמננו, שאין לנו אלא "כהני חזקה"[328], יש שכתבו שאין ראוי לחלק את דמי הפדיון בין כמה כהנים, כי די בכך שאחד מהם אינו כהן אמיתי שלא יצא ידי הפדיון[329]. הפודה את עצמו, יש מהאחרונים שכתבו - לדעתם שפדיון בכור את עצמו הוא מעשה נגמר ואינו כפדיון האב את בנו שהוא מעשה נמשך[330] - שאינו פודה אלא בבת אחת[331].

הוא לפדות ובנו לפדות - כגון שאין לו אלא חמשה סלעים - נחלקו תנאים מה קודם: תנא קמא אומר הוא קודם לבנו, ור' יהודה אומר בנו קודמו, שזה מצותו על אביו וזה מצות בנו עליו[332].

גביית החוב על ידי בית דין[333], ואף על פי שאינו מקנה את הממון לכהן, חל הפדיון[334]. ויש אחרונים שכתבו שאין בית דין יכולים לגבות את מעות פדיון הבן מן האב, שאין פדיון הבן חל אלא כשיאמר האב בשעת נתינה הנני נותן מעות אלו לפדיון בני, ואין בית דין יכולים לומר על מעות שאינן שלהם זה לפדיון הבן, אלא כופים את האב עד שיפדה את הבן בעצמו[335].

כשגובים את דמי פדיון הבן מקרקעות משועבדים, אין נותנים את הקרקעות לכהן, שמאחר שאין פוידים בקרקעות נמצא שאין פדיון הבן מתקיים בכך, אלא מוכרים את הקרקעות ונותנים את דמיהם לכהן[336].

הפריש בכורות בנו והניחה בחלון ואבדה יכול שהוא פדוי, תלמוד לומר, יהיה לך ופדה תפדה, את שהוא לך פדוי את שאינו לך אינו פדוי[337]. חייב באחריותו[338]. נחלקו ראשונים אם הפדיון מתקיים בהפרשה אלא שחייב באחריותו, או שאין פדיון אלא בנתינה ליד כהן[339].

כהן המחויב בפדיון

כהן המחויב בפדיון הבן, כגון שיש לו בן בכור שהוא חלל*, שחייב בפדיונו^[340], כתבו ראשונים שמפריש את מעות הפדיון - ואומר הרי בני פדוי בחמשה סלעים אלו^[341] - ומניחן לעצמו^[342]. ויש שכתבו בדעת גאונים, וכן כתבו ראשונים, שכיון שהאב כהן וזכאי בעצמו בפדיון בנו, אינו צריך להפריש כלל מעות לפדיון^[343]. על בכור חלל שלא פדאו אביו, אם פודה את עצמו, ע"ע בכור אדם^[344].

כשאין הבן אצלו

יכול לפדות את הבן אפילו כשהבן אינו אצלו^[345].

על הפרשת פדיון הבן, כשאין חיוב ליתנו לכהן, ע"ע בכור אדם^[346].

תפיסה

תפס כהן דמי פדיון הבן מן המחויב בהם, כתבו ראשונים שהתפיסה מועילה, אלא שאסור לתפוס לכתחילה, שנאמר במתנות כהונה: ונתן, ולא שיטול מעצמו, אמנם כל זה כשהמחויב רוצה לתת לכהן אחר, אבל אם אינו רוצה לתת כלל, שהוא גוזל את השבט, מותר לתפוס ממנו אפילו לכתחילה^[347]. כתבו אחרונים שאין תפיסתו מועילה ולא חל הפדיון, ואפילו לסוברים בכהן שתפס תרומות וכיוצא בהן שתפיסתו מועילה, ואין הבעלים יכולים להוציא ממנו כדי ליתן לכהן אחר^[348], שאין להם אלא טובת-הנאה*, וטובת הנאה -להלכה, לדעתם - אינה ממון^[349], פדיון הבן אינו כן, כי כל עוד שלא באו מעות הפדיון ליד כהן ממון בעלים הם לגמרי, ואין לכהנים אלא שעבוד נכסים אצל המחויב בפדיון, ולכן יכול המחויב להציא מן הכהן כדי לתת לכהן אחר^[350]. ויש שכתבו טעם אחר שאין תפיסה מועילה, שתפיסת הכהן, כיון שלא אמר בה הפודה שנותן את המעות לפדיון בנו, אינה מועילה לפדיון בהן, וממילא אין הכהן יכול לתפוס^[351]. ויש אחרונים שכתבו בדעת ראשונים שתפיסה מועילה בפדיון הבן^[352].

שעבוד

חוב פדיון הבן גורם שעבוד נכסים על החייב בו^[353], שחוב גמור הוא^[354], ולפיכך אם מת האב לאחר שנעשה בנו הבכור בן שלשים יום, שנתחייב בפדיונו, גובים את הפדיון מנכסיו^[355]. שעבוד נכסי האב לפדיון הבן אינו פוקע אפילו לאחר שהגדיל הבן ונתחייב לפדות את עצמו, ומכל מקום כל שהבן יכול לפדות, כתבו ראשונים שאין גובים מנכסי האב^[356]. ומן האחרונים יש שכתבו שאפילו אם יכול הבן לפדות את עצמו יכולים הכהנים לגבות את דמי הפדיון מנכסי כל אחד מהם, כי החוב מוטל על כל אחד מהם בפני עצמו^[357].

נכסים שבאו לאחר חיוב הפדיון

השעבוד החל מחמת חיוב פדיון הבן, יש ראשונים שכתבו שהוא ככל שעבוד נכסים שאין בו דאינקני, שאינו חל אלא על הנכסים שהיו ביד המתחייב בשעה שחל השעבוד^[358], ולפיכך גם בפדיון הבן חל השעבוד רק על הנכסים שהיו ביד המתחייב בשעה שחל חיוב הפדיון^[359]. ויש ראשונים שכתבו שהשעבוד חל גם על נכסים שנקנו לאחר שחל חיוב הפדיון, כי בכל שעה רוכב עליו חיוב הפדיון וחל שעבוד מחמתו^[360], ונחשב כאילו שבשעה שקנה את הנכסים חל עליו החיוב^[361], ונמצא שהחיוב חל לאחר שהיו הנכסים בידו ונשתעבדו הנכסים^[362].

זמן השעבוד על נכסי הבן

השעבוד על נכסי הבן, כתבו ראשונים שחל בשעה שנעשה הבן גדול ונתחייב בפדיון הבן^[363]. ומן האחרונים יש שכתבו שיש שעבוד על נכסי הבן גם בעודו קטן^[364].

כפיה

כשהאב אינו רוצה לפדות את בנו, כתבו ראשונים ואחרונים שכופים אותו לפדות^[365], בירידה לנכסיו, או בהכאה עד שתצא נפשו^[366], אמנם אם הגדיל הבן ולא פדה אותו האב, שהמצוה מוטלת על שניהם, לסוברים כן^[367], כתבו ראשונים שאף על פי שהאב קודם במצוה^[368], כל שיכול הבן לפדות את עצמו אין כופים את האב לפדותו^[369], ומן האחרונים יש שכתבו שאפשר לכפות בין את

האב ובין את הבן^[370]. ויש אחרונים חולקים, שאין כופים אב לפדות את בנו, כי מאחר שאם אין האב פודה מחויב הבן לפדות את עצמו כשיגדיל, הרי זה כמו שנתנה תורה ברירה לאב לסלק את המצוה מעליו ולהניח אותה לבנו^[371], אמנם הבן כשהגדיל, בודאי כופים אותו לפדות את עצמו^[372].

שליח

שליח שעשה האב לפדות את בנו, כתבו ראשונים ואחרונים שאי אפשר לקיים את הפדיון על ידי^[373], שהמצוה עיקרה על האב, ואי אפשר שתתקיים על ידי שליח^[374], וביארו אחרונים הטעם, מפני שהפדיון מצוה שהטילה תורה עליו, כמו הנחת-תפילין* וציצית* - שהם מצוות שבגופו ואין בהם שליחות*^[375] - ולפיכך צריך לעשות בגופו ולא על ידי שליח^[376], ויש שכתבו שמתוך שנאמר: תפדה^[377], נתמעט שליח, כי משמעות הכתוב תפדה בעצמו ולא על ידי שליח^[378], או שמתוך שנאמר: וכל בכור אדם בבני^[379], ונכפל שוב: וכל בכור בני^[380], למדו שהאב עצמו הוא שצריך לפדות את בנו, ולא שליח^[381]. וכן הבן, משהגדיל ונתחייב לפדות את עצמו, כתבו ראשונים שאינו יכול לעשות את הפדיון על ידי שליח^[382]. וראשונים ואחרונים חולקים, שאפשר לפדות על ידי שליח^[383], שאין פדיון הבן מצוה שבגופו^[384], וכשם שבכל התורה שלוחו של אדם כמותו^[385], כך הוא בפדיון הבן^[386], ומכל מקום מצוה-בו-יותר-מבשלוחו*, ולפיכך כל שהוא יכול לפדות בעצמו בלא דוחק לא יעשה על ידי שליח^[387]. ויש שנתנו טעם לעשות פדיון הבן בעצמו יותר משאר מצוות, שהרי מכת בכורות במצרים שניצלו ממנה בכורי ישראל נאמר בה: ועברתי בארץ מצרים וגו'^[388], אני ולא שליח^[389], וראוי לעשות בפדיון הבן זכר לנס^[390]. ויש שכתבו שבכור הפודה את עצמו יכול לפדות עצמו על ידי שליח, אבל אב הפודה את בנו אינו יכול לפדות על ידי שליח, שהאב עצמו חשבו שליחו של הבן שנתמנה מן התורה לפדותו, לדעתם^[391], ושליח שנתמנה מן התורה אינו עושה שליח^[392]. עשה השליח את הפדיון במעותיו של האב, יש אחרונים שכתבו שהפדיון מועיל לדברי הכל^[393], מהם שכתבו הטעם שלא יהא האב אלא כמניח מעותיו על הקוף ומשלחם לכהן, שדי בכך שיידע הכהן שלשם פדיון נשלחו לו ומועיל הפדיון^[394], ומהם שכתבו הטעם, לדעתם שכהן שתפס את דמי פדיון הבן בעל כרחו של האב הועילה תפיסתו^[395], שכיון שקיבל הכהן את המעות בתורת פדיון נתיימה המצוה גם בלא שתועיל השליחות לאב^[396]. ויש שכתבו שאפילו אם עשה השליח את הפדיון במעות שלו, מתקיים הפדיון גם אם שליחות אינה מועילה - ואפילו על ידי מי שאינו ראוי להיות שליח^[397] - כי מאחר שקיבל הכהן את המעות לשם פדיון חל הפדיון^[398]. ויש חולקים, שאם אמר האב לשליח שיעשה את הפדיון בשליחותו, אפילו אם הכסף של האב, שליחות היא, ולסוברים שאין שליחות בפדיון הבן אין הפדיון מועיל^[399]. נתינת המעות לכהן על ידי שליח, כשהאב עצמו אומר לכהן, במעות אלו שאני מקנה לך על ידי השליח יהיה בני פדוי, כתבו אחרונים שמועילה לפדיון לדברי הכל, שאין השליחות אלא על הקנאת המעות, אבל את הפדיון עושה האב בעצמו^[400], ואפילו אם הכסף של השליח, אין נתינתו שליחות על הפדיון והיא מועילה לדברי הכל^[401]. וכן אם אומר האב לשליח שיאמר לכהן שחבירו נותן לו את מעות עבור פדיון בנו, כתבו אחרונים שמועיל הפדיון לדברי הכל, ואפילו אם הכסף של השליח, שכיון שאינו אומר לו הריני עושה אותך שליח לפדות וכשתתן הכסף לכהן לשם פדיון תהיה עשייתך כעשייתי, אין זו שליחות על הפדיון^[402]. לסוברים שאפשר לעשות פדיון הבן על ידי שליח, אם יכול השליח להיות אשה, או כהן או לוי, שפטורים בעצמם מפדיון הבן, ע"ע שליחות^[403].

פדיון על ידי אחרים

בית דין - או אחרים - אם רצונם לפדות את הבכור, יש ראשונים ואחרונים שכתבו שאינם יכולים לפדותו^[404], בלא האב^[405]. ויש אחרונים שכתבו, שאם האב אינו כאן יכולים אחרים לפדות^[406], וכן כתבו ראשונים, שאם פדאוהו אחרים שלא מדעתו, פדוי הוא^[407]. ויש מחלוקים, שכל עוד שיכול האב לפדות בעצמו אין אחרים יכולים לפדות בלא רשותו, שהמצוה לפדות מוטלת על האב, ואין לומר זכין-לאדם-שלא-בפניו*, כי חוב הוא לאב שמפסיד שכן המצוה והברכות, אבל אם ידוע שהאב עני ואינו יכול לפדות בעצמו כלל, רשאי אחר לפדות, שזכות היא לאב, ואפילו צווח האב לאחר מכן שאינו מסכים, אין משגיחים בו^[408]. ויש שכתבו שכיון שאפשר לפדות על ידי שליח, לדעתם^[409], כל שאין האב פודה, או שמת, יכולים בית דין לפדות בשליחות הבן, שזכין לאדם שלא בפניו, ואף על פי שיוכל הבן לפדות את עצמו כשיגדיל, פדיון על ידי אחרים עכשיו אינו חובה לו, כי מי יודע מה ילד יום^[410]. ויש שכתבו שלעולם קיום המצוה על ידי אחרים אינו חשוב חובה, אפילו כשהאב קיים ויכול לפדות, ומטעם זה, כשמת האב קודם הפדיון רשאים בית דין או אחרים לפדות את הבן, כי אף על פי שהוא קטן וקטן אין לו שליחות^[411], בדבר שהוא זכות גמורה עבורו ואין בו צד חובה אפשר לזכות לו מן התורה^[412] - לסוברים שיש זכייה לקטן מן התורה^[413] - וקיום מצוותו על ידי אחר אינו חשוב צד חובה^[414], ובפרט שהקטן מרויח בכך ממון, שלא יצטרך לפדות עצמו משלו^[415] - וכן ראוי לעשות, שמא לא יידע הבן לפדות את עצמו כשיגדיל, ואף שנהגו לתלות עליו טעם של כסף שחייב בפדיון^[416], רוב פעמים בא הטעם לידי איבוד^[417] - וכל שכן אם מקנים את מעות הפדיון לבן ופודים במעותיו, שנעשית המצוה משלו, בודאי זכות היא לו ויכולים לעשות עבורו, ובפרט אם בית דין הם הפודים, שיכולים בית דין לזכות לקטן גם במקום שיש בכך צד חובה^[418]. ויש שכתבו טעם נוסף שאחרים יכולים לפדות, שאין מצות פדיון הבן אלא חוב ממון, שהרי גובים אותה מנכסים משועבדים^[419], והפורע חובו של חבירו בודאי נפרע החוב, ואין המצוה מוטלת על האב אלא לכתחילה^[420]. ויש שכתבו שבחיי האב, כל שהאב אינו כאן יכולים אחרים להעשות שלוחו ולפדות, אפילו בממון של השליח, כי אף על פי שאין זו זכות גמורה

לאב, שאפשר שרוצה לפדות בעצמו, מכל מקום זכות היא לו, וזכין לאדם שלא בפניו, אבל אם מת האב, שהמצוה אינה מוטלת אלא על הבן והוא קטן, אין אחרים יכולים לפדות, כי קטן, שאין לו שליחות, אין זכין לו אלא בדבר שהוא זכות גמורה, ומאחר שאפשר שיעדיף הבן לפדות את עצמו משיגדיל, נמצא שיש בפדיון צד חובה, ודי בכך שאין אחר יכול לעשות עבורו^[421]. ויש שכתבו טעם אחר שבית דין או אחרים אינם יכולים לפדות קטן שמת אביו קודם שפדאו, שכיון שהקטן אינו בן חיוב, לא חלה עליו עדיין כלל מצות פדיון הבן, והרי זה כפודה קודם זמנו שיש אומרים שלא חל הפדיון^[422]. ויש שכתבו שאפילו אם אחרים יכולים לפדות את הקטן מממונו, אינם יכולים לפדות אותו מממונו, וכן אינם יכולים להקנות לו מעות ולפדות אותו בהן, שכיון שאינו חייב עדיין לפדות את עצמו^[423], ואף מדין חינוך אינו מצווה לפדות את עצמו^[424], אי אפשר להוציא מכספו למה שאינו מחויב בו^[425]. ויש שכתבו שפדיון מממונו של הקטן אין בו זכות לקטן, ולא היה יכול להועיל אלא מדין שליחות, ומאחר שאין שליחות לקטן אי אפשר לפדות אותו מממונו^[426]. ויש שכתבו שאף מממונו של גדול אי אפשר לפדות שלא מדעתו, כי שמא רצונו לתת את הפדיון לכהן אחר, ונמצא שאין הפדיון זכות לו^[427]. ויש שציידו להיפך, שמממונו של הקטן ודאי אפשר לפדותו, כי התורה הקנתה לכהן חלק בנכסיו לקיום מצות פדיון הבן, וראוי אם כן לגבות מנכסיו את דמי פדיון הבן וליתנם לכהן^[428]. להלכה, כתבו הרבה אחרונים, בבן שמת אביו קודם פדיונו, או בבן ישראלית הבא מן הנכרי, שאין לו אב שיפדנו, וצריך פדיון^[429], שפודים אותו בית דין או אחרים^[430]. ויש שכתבו להלכה שאין לפדותו על שיגדיל ויפדה את עצמו^[431]. ויש שכתבו לפדותו על ידי אחרים, ומכל מקום כשיגדיל יחזור ויפדה את עצמו מספק^[432].

פדיית קטן את עצמו

בכור קטן שפדה את עצמו, אם הועיל פדיונו שלא יתחייב לפדות עצמו כשיגדיל, הסתפקו אחרונים, שאפשר שכיון שאינו בן חיוב עדיין, לא הועיל הפדיון, ואפשר שאף על פי שאינו בן חיוב עדיין, מכל מקום החוב קיים, ולכן כשפדה את עצמו בקטנותו הרי הוא כיתומים שפרעו חוב בקטנותם, שאף על פי שאין מחייבים אותם לפרוע, לסוברים שפריעת בעל חוב מצוה וקטנים אינם מחויבים בה, מכל מקום הועיל פרעונם^[433]. ויש שנראה מדבריהם שלא יועיל הפדיון^[434].

הכהן

פדיון הבן אפשר ליתנו לכהנת^[435].

פדיון הבן אפשר ליתנו לכל כהן^[436], בין שהוא מאנשי-משמר* ובין שאינו מאנשי משמר^[437]. על נתינת פדיון הבן לכהן עם-הארץ*, ע"ע מתנות כהונה.

על כהן קטן, אם אפשר ליתן לו פדיון הבן, ע"ע מתנות כהונה.

כהן סומא

כהן סומא, מותר לפדות הבכור^[438] - אף על פי שהוא בעל מום^[439] - שנאמר בכהנים: והיו קדש^[440], בהוויתן יהיו^[441].

שליח הכהן

נתינת מעות פדיון הבן לידי שלוחו של כהן, שיזכה בהן עבורו, יש מהאחרונים שכתבו בדעת ראשונים שאין יוצאים בה ידי פדיון הבן, שאין אדם עושה שליח לקבל מתנה, לדעתם^[442], ואף קבלת פדיון הבן כקבלת מתנה היא ואין הכהן יכול לעשותה על ידי שליח^[443]. ויש אחרונים שכתבו שאף על פי שמועילה הנתינה ליד השליח שיזכה הכהן במעות, מכל מקום מצות פדיון הבן אינה מתקיימת עד שיגיעו המעות ליד הכהן, וכמו שדרשו: ונתן לכהן^[444], ולא לשלוחו^[445], וחייב הפודה באחריות המעות עד שיגיעו ליד הכהן^[446]. והרבה אחרונים כתבו שהכהן יכול לקבל מעות פדיון הבן על ידי שליח והמצוה מתקיימת בכך^[447], ומהם שביארו שאפילו לסוברים שאין אדם עושה שליח לקבל מתנה, פדיון הבן שציותה תורה לתת לכהן אינו כמתנה, והכהן יכול לעשות שליח לקבלו^[448]. ומכל מקום כתבו אחרונים, שמאחר שתיקנו גאונים בנוסח פדיון הבן שישאל הכהן את הפודה במה הוא רוצה יותר^[449], משמע שגם הכהן יש לו כח במעשה הפדיון, ושוב אין לעשות על ידי שליח^[450].

לזכות לכהן

לזכות לכהן את מעות הפדיון על ידי אחר, כשהכהן אינו בפניו, יש מן האחרונים שכתבו שאין יוצאים בכך פדיון הבן, שהרי זה כמזכה פרעון חובו למלוה על ידי אחר, שאף שנחלקו אמוראים אם יכול לחזור בו, מכל מקום לדברי הכל לא נפטר הלואה מאחריות המעות עד שיגיעו ליד המלוה^[451], ומאחר שהפודה חייב באחריות המעות, הרי שלא נתקיימה עדיין מצות פדיון הבן^[452]. ויש שכתבו טעם אחר

שאי אפשר לזכות את מעות הפדיון על ידי אחר, שכיון שהכהן מקיים מצוה בקבלת פדיון הבן, לדעתם^[453], ומצוה-בו-יותר-מבשלוחו*, פעמים שאין רצונו שיזכו עבורו שלא מדעתו^[454]. והרבה אחרונים כתבו שאפשר לקיים פדיון הבן בזכיית הכהן על ידי אחר^[455], מהם שכתבו שנפטר הפודה בכך מאחריות המעות גם קודם שיגיעו ליד הכהן, ואין זה כפורע חובו בזכייה על ידי אחר שלא נפטר מאחריות, כי בפרעון חוב נח למלוה שישארו המעות באחריות הלזה עד שיגיעו לידי, ולפיכך אינו רוצה לזכות בהן, אבל בפדיון הבן, מאחר שאין לו תובעים ואפשר ליתנו לכל כהן, רוצה הכהן לזכות בו מיד כדי שלא ינתן הפדיון לכהן אחר, ומאחר שזכה בו ונעשו המעות ממון כהן, נתקיימה המצוה^[456], ומהם שכתבו שאף על פי שלא נפטר הפודה מאחריות, מכל מקום מאחר שאינו יכול לחזור בו, כבפרעון חוב, לסוברים כן והלכה כמותם^[457], נתקיימה מצות פדיון הבן^[458], ומהם שכתבו שהאחריות שחייב בה הפודה לאחר שזכה הכהן במעות אינה על מצות הפדיון, אלא שלאחר שנתקיימה מצות הפדיון מחויב הפודה עדיין באחריות המעות ככל ממון המופקד בידו, ולכן אין האחריות מעכבת את קיום המצוה^[459], ומהם שציידו שאם אמנם לא התרצה הכהן לבסוף לקבל את הפדיון, או שאבדו המעות קודם שהגיעו לידי הכהן, לא יצא הפודה ידי חובתו, אבל אם הגיעו המעות לידי הכהן והתרצה לקבלם, התברר למפרע שהועילה זכיית הזוכה עבורו ונתקיימה מצות פדיון הבן למפרע משעת הזכייה^[460]. מצות פדיון הבן שמתקיימת בזכייה על ידי אחר, לסוברים כן^[461], כתבו אחרונים שהיא מתקיימת אף על פי שהכהן שאינו כאן אינו מתכוין להקנות את הבן תמורת הפדיון, כי פדיון הבן אינו כמכר ואין צריך שיכוין הכהן להקנות^[462]. על הסוברים שאין כהן יכול לעשות שליח לקבל פדיון הבן - וכל שכן שאי אפשר לזכות לו על ידי אחר שלא מדעתו - עי' לעיל^[463]. אם צריך שהזוכה את מעות הפדיון עבור הכהן יהיה בעצמו כהן, שראוי לזכות לעצמו, ע"ע זכין לאדם שלא בפניו^[464].

כהן שאינו מבורר

בזמן הזה, שאין לנו אלא "כהני חזקה"^[465], יש אחרונים שכתבו, לדעת הסוברים שאפשר לזכות את מעות הפדיון לכהן על ידי אחר^[466], שהרוצה לקיים פדיון הבן בהידור יזכה את מעות הפדיון על ידי אחר לכהנים האמתיים בכל מקום שהם^[467]. ויש שנהגו, ליתן את מעות הפדיון לפני הרבה כהנים, ולומר שהפדיון נתון למי מביניהם שהוא כהן אמיתי, ומתחלקים אחר כך כולם ביניהם^[468]. ויש חולקים, שאי אפשר לקיים פדיון הבן בזכיית המעות לכהן שאינו מבורר, וכתבו שכשנותנים בפני כמה כהנים שיזכה מי מהם שהוא כהן אמיתי אין יוצאים חובת הפדיון, כי מאחר שאפשר שכל אחד מהם אפשר שלא זכה, ולפנינו לא נתברר מי הוא שזכה, נמצא שלא זכה אף אחד מהם בזכייה גמורה, שהאחרים מעכבים עליו, וזכייה כזו אין בה די לקיום הפדיון^[469].

הברכות

כשמת הבן לאחר שלושים יום, שהאב חייב בפדיונו^[470], נחלקו ראשונים אם מברכים על הפדיון: דעת הרבה ראשונים שמברכים עליו, ככל פדיון הבן^[471], ויש ראשונים שכתבו, לדעתם שאין פדיון זה ככל פדיון הבן אלא כפרעון חוב בלבד^[472], שאין מברכים עליו^[473]. בנוסח הברכה, יש ראשונים שכתבו שאין מברכים "על פדיון הבן" או "על פדיון בכור", ככל פדיון^[474], שמנוסח זה נשמע שהבן חי, אלא מברכים "על פדיון בכורי ישראל"^[475]. ברכת שהחיינו בשעת הפדיון, דעת הרבה ראשונים שאין מברכים^[476], שהפדיון מזכיר את צער מיתת התינוק^[477], ואין זה עדיף על ברית מילה שאין מברכים בה שהחיינו, מפני שיש בה צער לתינוק, לסוברים כן^[478], שאין לך צער התינוק גדול מזה^[479], ויש שציידו שמברכים, כיון שזוכה לקיים המצוה^[480]. להלכה, מברכים על פדיון בן שמת ברכת פדיון הבן, ואין מברכים שהחיינו^[481].

מברכים שהחיינו, ויש ראשונים שפירשו הטעם שאף על פי שאין מצות פדיון הבן באה מזמן לזמן, מכלמקום היא תלויה בזמן, שאין פודים את הבן עד שיגיע לשלושים יום^[482].

יש סוברים שמברכים שהחיינו בשעת מילתו של בן בכור, שעתידיים לפדותו, ולא בשעת הפדיון^[483]. ויש חולקים וסוברים שגם מי שבירך שהחיינו בשעת המילה חוזר ומברך בשעת הפדיון^[484].

גם מי שפדה כבר בנו, ונולד לו בן בכור מאשה אחרת, מברך שהחיינו בשעת פדיונו^[485].

טעם שאין הכהן מברך שהחיינו^[486].

כשאין האב מברך שהחיינו, אם מברך הכהן^[487].

אם לא פדה האב את בנו ולא הבן את עצמו, שפודים מנכסי האב לאחר מותו^[488], יש שכתבו שאין היורשים מברכים על הפדיון^[489].

מנהגי הפדיון

נהגו לעשות סעודה לפדיון הבן^[490], לפרסום המצוה^[491]. ועושים את הפדיון לאחר שישבו לסעוד וברכו ברכת המוציא^[492], שאם כבר פדאוהו אין כל כך פרסום הדבר^[493], אבל עיקר הסעודה נעשית לאחר הפדיון, שאינה באה אלא בשביל הפדיון^[494], ומשאלו לברכת המוציא לא יאכלו עוד ולא ישתו כלל עד לאחר הפדייה^[495], שאם יעשו את הסעודה קודם הפדיון לא תהיה סעודת מצוה^[496]. ויש אומרים שיטלו את ידיהם לסעודה לאחר הפדיון^[497]. ויש ראשונים שכתבו שאין עושה סעודה לפדיון הבן אלא מי שירצה^[498], והדבר תלוי בהרחבת לב האב אם רוצה לעשות שמחה על שהגיע בנו לפדיון וקיים מצותו, ומי שעושה ויש לו נפש רחבה תבא עליו ברכה^[499]. ויש שכתבו שראוי שלא יעשה סעודה אלא מי שיש סיפק בידו ליתן לכהן את כל מעות הפדיון וגם לעשות סעודה, ולא כאותם העושים סעודה ומחמת כן מתנים עם הכהן לפדות בפחות מחמשה סלעים^[500]. ויש שפדו את הבן במקום שתייה בלא אכילה^[501]. אם סעודת הפדיון חשובה סעודת-מצוה*, ע"ע. על סעודת פדיון הבן ברגל, אם יש בה משום אין-מערבין-שמחה-בשמחה*, ע"ע^[502].

סעודה בפדיון בן שמת

אף בפדיון בן שמת, יש שכתבו שעושים סעודה^[503], ובלבד שיפדו לאחר שכלו שלושים ימי האבלות^[504].

מעמד עשרה

סדר פדיון הבן, אין צריכים לעשותו בעשרה^[505], ודי לעשותו במעמד הכהן^[506] - ואינו דומה לדין אדם שנדר "דמי עלי" להקדש*^[507], שצריכים עשרה בני אדם לשום את שווי^[508], שהרי פדיונו של בכור קצוב חמשה סלעים^[509], ואינו צריך שומא^[510] - אבל אם רוצה לעשותו בעשרה לכבוד בלבד, או לפרסום הדבר, או לכבוד הברכות, רשאי^[511], ונהגו להידור מצוה לעשותו בעשרה^[512]. ויש שכתבו שצריך עשרה, והכהן ואבי הבן מן המניין, ויש להשתדל בכך בכל כחו, ואם אי אפשר להביא עשרה אצל הבכור או את הבכור אצל עשרה, יפדה בעשרה שלא בפני הבכור, ומכל מקום אין זה מעכב, וכשאינן עשרה יפדה שלא בעשרה ולא יאחר את המצוה^[513].

עמידה

אבי הבן עומד לפני הכהן והכהן יושב^[514], דרך חשיבות, שנאמר במתנות כהונה: למשחה^[515], והיינו דרך גדולה^[516]. ויש שכתבו שיהיו שניהם עומדים, לגודל המצוה וחיובו, ואין כבוד המצוה שיהיה אחד עומד ואחד יושב^[517].

נתינת הבכור לכהן

רגילים לתת הבכור קודם הפדיון בחיקו של הכהן^[518], או בידו^[519] - ויש שכתבו שהכהן נעמד ונוטל את הבכור מן האב בשתי ידיו וחוזר ויושב^[520] - ועושים כן לכבוד הכהן ולכבוד המצוה^[521], ומנהג זה עיקר^[522]. ויש שכתבו שהכהן לוקח את הבכור בעריסתו כמי שנוטל את שלו^[523]. ויש שכתבו שמביא האב את הבכור לפני הכהן לפדותו^[524], ונראה מדבריהם שאינו נותנו בחיקו^[525]. ופירשו אחרונים שאף על פי שאפשר לפדות את הבן שלא בפניו^[526], מכל מקום לכתחילה מצוה להביאו לפי הכהן כדי שיתפרסם שאינו מברך אלא על פדיון בן זה^[527]. ויש שכתבו שהאב אוהז את הבן בידיו בשעת הפדיון ועומד לנגד הכהן ואומר, אשתי ילדה לי בן זכר פטר רחם והרי הוא שלך^[528]. ויש שאינם נוהגים כלל להביא את הבכור לכהן, ופודים אותו בכל מקום שהוא, אלא שאומר האב לכהן, בני פלוני - ומזכיר שמו^[529] - הבכור אשר ילדה לי אשתי הרי הוא שלך כי בני בכורי הוא^[530], ונותנו לכהן במתנה^[531], וצריך לומר "בכורי", כלומר, ראשית אוני, ואם הוא בכור לאמו ולא לאביו, אומר "בכור"^[532]. וכן כשאין הבכור שם ופודה אותו האב ממקומו, יש שכתבו שאומר האב, אשתי פלונית ילדה לי בן פלוני בכור ואתנהו לך, ושואל הכהן, תתנהו לי בכל מקום שהוא שם, ואומר האב, הן^[533]. ויש שכתבו כשאין הבכור שם, שדי שיודיע האב לכהן שיש לו בכור לפדותו^[534].

עיטוף הבכור

כשמביאים את הבכור לפני הכהן, נהגו שמביא אותו האב מעוטף בבגדים נאים לפי השגתו^[535].

השתתפות האם

אם יש לבכור אם, יש שכתבו שאף היא באה עמו^[536].

בירור הבכורה

הכהן שואלו אם הבן הוא בכור ופטר רחם שבאם, והאב אומר יודע אני בבני זה שהוא בכור ופטר רחם של אמו, ואני חייב לפדותו מיד כהן כדכתיב "כל בכור בניך תפדה"^[537], והכהן משיב, נאמן אתה עליו כמאה עדים^[538]. ובכור הפודה את עצמו, הכהן שואלו אם הוא בכור ופטר רחם, והוא משיב כך שמעתי מפי אבא או מפי עדים שאני בכור ופטר רחם, ואם האב שם, שואל הכהן את האב ומעיד עליו^[539]. והפודה את בנו הבכור שמת, בא לכהן ומודיעו, והוא שואלו אם הוא יודע בו שהיה בכור ופטר רחם, וכשמתברר לו כך נותן את הפדיון לכהן לשם הבכור שבקבר^[540]. ויש שלא הביאו בנוסח הפדיון שהכהן שואל את האב אם בנו בכור, אלא כתבו שהאב מודיע לכהן - בקול רם^[541] - שהבן בכור פטר רחם הוא^[542], ואף לסוברים שנותנו בחיק הכהן^[543], צריך לומר לו כן^[544]. ויש שכתבו נוסח ההודעה, אשתי הישראלית ילדה לי בן זה הבכור^[545]. וכן יש שכתבו בבכור שמת אביו ופודה את עצמו, שאומר לכהן אני בכור פטר רחם, והקדוש ברוך הוא צוה לפדות את הבכור, ובעוונותי מת אבי קודם זמן פדיוני, ואני נשארתי בחיוב לפדות עצמי, דכתיב "בכור בניך תפדה", וקורים בו "תפדה", רצונו לומר שמפדה את עצמי, והריני מוכן לקיים מצות השם^[546]. ויש שכתבו ששואל הכהן את האב קודם הפדיון אם זהו פטר רחם שלה^[547], ומהם שכתבו ששואלה בנוסח זה, זה בנך בכורך שפתח דלתי בטנך או שמה הפלת קודם זה נפל ופתח דלתי בטנך ואין זה בכור, והיא עונה, זה בני בכורי שפתח דלתי בטני ולא הפלתי קודם זה לא ולד ולא נפל^[548]. ויש שכתבו שלאחר מעשה הפדיון שואל הכהן את האב אם לא הפילה או ילדה בן אחר קודם לזה^[549]. ויש אומרים שאין צריך לשאול כלל לא את האב ולא את האם, שהרי אם אינו בכור לא היו פודים אותו^[550].

שאלת ההעדפה

יש שכתבו שהכהן שואל את האב, במה אתה רוצה יותר, בבנך בכורך זה או בחמשה סלעים שנתחייבת לפדותו בהם, ומשיב האב, בני בכורי אני רוצה יותר, והא לך חמשה סלעים בפדיוני^[551]. ומהם יש שכתבו שבשעה שהכהן שואל את האב מה חביב עליו יותר, הוא מגביה שתי ידיו וסומך אותן על ראש הבכור, וכתבו שמשיב האב, בני חביב עלי ואני פודהו ופודהו, שתי פעמים, משום דכתיב אך פדה תפדה^[552], וכתביב ופדויו מבין חדש תפדה^[553], פדוים תרין - והיינו שמכפל הכתוב "פדה תפדה" וכן מתוך שנכתב "ופדויו" בלשון רבים, למדנו שנכללים בפדיון הבן שני פדיונות - חד מקודשא בריך הוא וחד ממלאך המות, ועל זה אני פודהו בחמשה סלעים כמצות המקום, שנאמר "וכל בכור בני אפדה"^[554], וכתביב "כל בכור בניך תפדה"^[555]. ובכור הפודה את עצמו, שואל הכהן במה תחפוץ, בעצמך או בחמש סלעים שחייבך בפדיונך, ומשיב הבכור, בעצמי, והא לך חמשה סלעים^[556]. וצריך שיבינו האב והכהן מה שאומרים ומה שנאמר להם^[557]. ויש שכתבו שאין נוהגים בנוסח שאלת ההעדפה והתשובה^[558]. ויש שהנהיגו שיאמר הכהן, תרצה לפדות בנך זה בחמשה סלעים כאשר כתוב בתורה, ויאמר האב הן^[559]. נוסח השאלה והתשובה, יש שכתבו לומר אותו לאחר מעשה הפדיון, ולאחר ברכת "אשר קידש"^[560], קודם שאומר הכהן את נוסח החליפין ומברך את הבכור^[561]. ויש שכתבו שאחרי ברכות הפדיון מניח האב את מעות הפדיון לפני הכהן, ושואל אותו הכהן את שאלת ההעדפה ומשיב האב, ואחר כך לוקח הכהן את המעות ומחזיר את הבן לאביו^[562]. באב הפודה את בנו שמת לאחר שלושים יום, אומר האב, בני בכורי שילדה לי אשתי מת ושבק חיים לכל ישראל, הילך חמשה סלעים שנתחייבתי לתת לכהן בפדיוני^[563].

כוונת השאלה והתשובה

על נוסח שאלת ההעדפה והתשובה, תמהו אחרונים, מאחר שאם יסכים האב להניח את הבן לכהן לא תתקיים בכך מצות פדיון הבן^[564], איך שואלו הכהן אם רצונו בכך או בפדיון בנו^[565]. ויש שכתבו שהנוסח אינו אלא כדי לחבב את הפדיון על האב שיתן את המעות מרצון ולא מתוך אונס^[566]. ויש שכתבו שהוא כדי לברר ולפרסם שנותן את המעות במתנה גמורה, ולא מתוך כוונה שיחזירם לו הכהן - שאם כן אין בנו פדוי^[567] - וזהו שאומרים לו במה רצונך יותר, והיינו שאם אתה חפץ יותר בחמשת הסלעים ודעתך שיחזירם לך הכהן הרי אין בנך פדוי וקודש הוא לה' כשעה שנולד, ומשיב הפודה, בבני רצוני יותר והא לך חמשת הסלעים בפדיונו, והיינו שבמתנה גמורה אני נותנם כדי שיהא בני פדוי^[568]. ויש שצדדו שלפיכך נהגו בנוסח השאלה והתשובה, כדי שיביין האב שפדיון הבן אינו נתינה בלבד שחייבתו תורה לתת לכהן בגלל שנולד לו בכור - שאם לכך כוונתו אפשר שאין הבן פדוי^[569] - אלא יש בכך מעשה פדיון^[570].

הבאת המעות בכלי

המעות הניתנים לפדיון הבן, יש שכתבו שנותנים אותן בתוך כוס או קערה של כסף^[571], ונותנים לכהן את הכלי עם המעות^[572]. ויש שכתבו הטעם, מפני שמטבעות הכסף מעורב בהן הרבה נחושת, ואם אין בהן לבדן שיעור פדיון הבן ישלים הכלי את השיעור^[573]. אמנם כתבו שאין הכהן לוקח את הכלי אלא את המעות^[574]. ויש שכתבו שהאב מניח את הכלי עם המעות על השולחן לפני הכהן מיד עם הבאת

הבכור, ולאחר הברכה נותנם לו^[575]. ויש נוהגים למסור לכהן קצרת כסף מלאה מטבעות זהב וכסף, להראות העמים את יקר עשרם, והכהן נוטל מתוכה מעות כשיעור הפדיון^[576].

סדר הברכות והנתינה

ברכות הפדיון^[577], מברך אותן עם נתינת המעות^[578]. האב נותן את המעות לכהן לאחר הברכה^[579] - וצריך שיברך כשהמעות בידו ומושיט אותן לכהן, קודם שמוציאם מידו ליד הכהן^[580] - כדי שתהיה הברכה עובר לעשייתו^[581]. אבל אין לעשות כאותם שנהגו לברך לאחר שהניחו את המעות לפני הכהן^[582]. ויש שכתבו שמעות הפדיון מונחות לפני הכהן בשעת הברכה, והבן אצל הכהן, ולאחר הברכה נוטל האב את הבן מיד הכהן והכהן נוטל את המעות^[583]. ויש שצדדו לברך אחר נתינת המעות, כי בעוד שלא נטל הכהן את המעות יש לחשוש שיסרב לקבלן ואי אפשר לברך^[584]. ברכת שהחיינו, יש שכתבו שמברך אותה עם ברכת הפדיון^[585], ויש שכתבו שמברך לאחר שנטל הכהן את המעות^[586]. ויש שכתבו שתחילה אומר הכהן את נוסח החליפין ואחר כך מברך האב שהחיינו^[587].

אמירת הפדיון

בשעת נתינת המעות אומר האב לכהן, הא לך חמשה סלעים אלו לפדיון בני^[588]. ויש שכתבו שאומר, הא לך בזה שוה חמשה סלעים כסף הללו בפדיון בני פלוני הבכור אשר נתתי לך^[589]. ויש שכתבו שאומר הכהן, קיבלתי ממך חמשה סלעים אלו בפדיון בנך והרי הוא פדוי כדת משה וישראל^[590]. ויש שכתבו שמניח הכהן את דמי הפדיון לפניו, ונוטל את הבן בחיקו ואומר, זה הבן בכור הוא, והקדוש ברוך הוא כתב לפדותו, שנאמר "ופדויו מבן חדש תפדה"^[591], כשהיית במעי אמי היית ברשות אביך שבשמים וברשות אביך ואמך, ועכשיו אתה ברשותי ואביך ואמך מבקשים לפדותך שאתה בכור מקודש, שכן כתוב "וידבר ה' אל משה לאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא"^[592], והרי החפצים הללו יכנסו תחתיד לפדיונך והחפצים הללו ינתנו מתנה לבעליהם, ואם פדיתך כראוי הרי אתה פדוי, ואם לאו הרי אתה פדוי כתורה וכהלכה וכבקי שבישראל^[593]. ויש שכתבו שהכהן מברך את האב ואומר לו, כשם שזכית לקיים מצוה זו כן תזכה לקיים כל מצוותיה של תורה^[594].

ברכה על הכוס

לאחר הפדיון, כתבו גאונים שהכהן נוטל כוס של יין והדס, ומברך בורא פרי הגפן ובורא עצי בשמים, ומברך אחר כך, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדש עובר - וי"א: יצר את הילד^[595] - במעי אמו, ולארבעים יום חלק איבריו מאתם וארבעים ושמונה, ואחר כך נפח בו נשמה, כמה שנאמר "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה"^[596], עור ובשר הליבשו ובעצמות וגידין סיככו, כדבר שנאמר "עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסככני"^[597], ומנה לו - וי"א: וצוה לו^[598], וי"א וזימן לו^[599], וי"א: והאכילו בנס נפלאותיו^[600] - מאכל ומשתה דבש וחלב לענגו, וזימן לו מלאכיו לשמרו במעי אמו, ככתוב "חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי"^[601], אביו אומר זה בני בכורי - ויש מוסיפים כאן: וזהו ראשית אוני, ופי שנים ראוי לתת לו, שכן כתוב בתורת משה "לתת לו פי שנים"^[602] - אמו אומרת זה בני בכורי שבו פתח הקדוש ברוך הוא דלתי בטני, ונתחייבנו - וי"ג נתחייבתי^[603] - חמש סלעים לכהן לפדותו ממנו, שכן היא מצות מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שנאמר "אך פדה תפדה את בכור האדם" וגו'^[604], ונאמר "ופדויו מבן חדש תפדה בערך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא"^[605], ונאמר "ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגל בשקל הקדש תקח עשרים גרה השקל"^[606] - ויש מוסיפים כאן: כשם שזכה בכור זה לפדיון כך יזכהו לתורה לחופה ולמעשים טובים^[607] - ברוך אתה ה' מקדש בכורי ישראל לפדיונם^[608]. ויש שכתבו בנוסח החתימה, מקדש ישראל בבכוריהם ופדיונם^[609]. ויש שכתבו שאמירת ברכת "אשר קידש" קודמת למעשה הפדיון^[610]. וכתבו ראשונים שיכול אחר, שאינו הכהן, לברך ברכת "אשר קידש", וכשאין הכהן יודע לברך מברך אחר^[611]. ומה שראו חכמים לתקן ברכה לאחר קיום מצות פדיון הבן - וכן לאחר קיום מצות מילה^[612] - שלא כשאר מצוות שאין ברכה לאחריהן, ביארו ראשונים מפני שמצות פדיון הבן - וכן מילה - עשייתה פעם אחת, ואין חוזרים ומתחייבים בה לעולם, ואינה כשאר מצוות שאין קצבה למצותן^[613]. וכתבו ראשונים שלא נהגו בצרפת ובאשכנז לברך ברכת "אשר קידש", שלא מצינו שמברכים שום ברכה שלא הזכירה במשנה או בתוספתא או בגמרא, כי אחרי סידור התלמוד על ידי רב אשי ורבינא לא נתחדשה ברכה, ועוד, שהכהן אינו עושה שום מצוה אלא מקבל מתנות כהונה ומדוע יברך, ותמהו על נוסח תחילת הברכה שנאמר בו "אשר קידש עובר במעי אמו", שאם הכוונה בכך לקדושת בכור, הלא אינה ממעי אמו אלא תלויה בפטירת הרחם^[614]. וכן יש גאונים שכתבו שברכה זו אין לה עיקר ואינה כלום, ואין רשות לכהן לברך כלום בשעת הפדיון^[615]. וכתבו אחרונים שכן המנהג שאין מברכים^[616]. ויש שנהגו לברכה^[617]. ויש מברכים אותה בלא שם ומלכות^[618]. ויש שכתבו שאין לתמוה על שמברך הכהן, כי המצוה נעשית מבין שניהם^[619], ואף על פי שאין הכהן עושה מצוה^[620], הרי זוכה בבן ונותנו לאב בפדיונו^[621], ועוד שאין זו ברכת-המצוות*, אלא שבח והודאה, וראוי לכהן לאמרה^[622]. ומה שנאמר בברכה "אשר קידש עובר במעי אמו", יש שפירשו שאין הכוונה לקדושת בכור, שהיא תלויה בפטירת הרחם, אלא הכוונה לקדושת כל עובר, שכשהוא במעי אמו נר דלוק על ראשו ומלמדים אותו כל התורה כולה^[623]. המברכים ברכת "אשר קידש", יש שכתבו שאין להם לומר "אביו אומר"

וכו', שהרי אף מי שהוא בכור פטר רחם ואינו בכור מאביו לנחלה חייב בפדיון^[624], ואפילו אם בכור זה גם בכור לנחלה, מאחר שנשמע שבכך תלוי פדיון הבן אין לומר כך^[625]. וכתבו ראשונים שכיון שאין נוסח ברכת "אשר קידש" בתלמוד איננו צריכים להכריע בו, ואין מעכב אם יאמר כך או כך^[626]. ויש שכתבו נוסח אחר לברכה, אשר קדש עובר במעי אמו ויצר אותו בארבעים יום, ויפח באפיו נשמת חיים, עור ובשר הלבישו ובעצמות וגידים - סוככו - חיים וחסד עשית עמו ופקודתך שמרה רוחו, ומאהבת ה' עמו ומשומרו את השבועה אשר נשבע לאבותינו הוציאנו ביד חזקה מיד פרעה מלך מצרים, ויד כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם, ואת בכורי ישראל הציל ויקדשם לעבודתו, וצונו לפדותם חמשת שקלים, כדבר שנאמר "ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא", וצוה ישראל לתת פדיונם לאהרן הכהן ולבניו אחריו, כדבר שנאמר "ונתתה הכסף לאהרן ולבניו פדווי העדפים בהם"^[627], ברוך אתה ה' מקדש בכורי ישראל בפדיון^[628]. אף אותם שלא נהגו בברכת "אשר קידש", יש שכתבו שנהגו שמברך הכהן על כוס יין ושותה^[629], כשיש יין בעיר^[630], לפרסום הדבר^[631], ולכבד את הכהן^[632], ואותו כוס יין יש שנהגו שיהיה מוכן מקודם הפדיון לברך עליו^[633], ויש שנראה מדבריהם שמוזגים אותו לאחר הפדיון^[634], וכשאין יין מברך על שכר, ומאחר שאין מברכים על שכר בתוך הסעודה, לסוברים כן^[635], כל שאין יין עושים את הפדיון קודם תחילת הסעודה שיוכל לברך על השכר^[636], ויש שכתבו שנותן הכהן מן היין גם לאבי הבן^[637], אבל על הדס לא נהגו לברך^[638]. על ברכת הכוס בפדיון הבן בתשעה באב או שאר תעניות, ע"ע תענית וע' תשעה באב^[639].

נוסח חליפין וברכת הכהן

לאחר הברכה נוטל הכהן את הכסף בידו ומוליכו על ראש הבן ואומר, כסף זה חלופו של זה, זה תחת זה, זה מחול - וי"ג: מחולל^[640] - על זה, יצא כסף זה לכהן, ייכנס הבן לחיים לתורה ולחופה וליראת שמים^[641]. ויש שכתבו שאומר, ונכנס האב לחיים, והבן לתורה ולחופה ולמעשים טובים^[642]. ויש שאינם נוהגים לומר את נוסח החליפין^[643]. ומברך הכהן את אבי הבן ואומר, יהי רצון מלפני אלקי השמים שכשם שהכנסתו לפדיון כך תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים^[644]. ואם הבן גדול, מברך הכהן את האב כפי מה שיראה לו^[645]. ונותן ידו על ראש הבן ואומר, "ה' ישמרך ויחיך"^[646], "כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יסופו לך"^[647], "אל יתן למוט רגלך אל יגום שמרך"^[648], "יומם השמש לא יכבה וירח בלילה ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם"^[649], וכל שמפליג בברכה הרי זה משובת^[650]. וגם בכור הפודה את עצמו מברכו הכהן כסדר הזה^[651]. ויש שכתבו שקודם לברכה זו צריך הכהן לזקוף ידיו ולסמוך על ראש הבכור, ואומר שלש פעמים, "פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו"^[652], וטוב לינצל מכל רע^[653]. אם הרב שם, יש שכתבו שאף הוא מברך את הבכור^[654]. בפדיון בכור שמת, נוטל הכהן את הכסף ואומר, כסף זה בפדיון בנך בכורך שבקבר, ומברך את האב ואומר שהשם יברכהו, ויקיים בו מקראות אלו, "יצו ה' אתך את הברכה באסמך"^[655], "והפריתי אותך והרביתי אותך והקימותי את בריתי אתך וגו'^[656]", "וקל שקי יברך אתך ויפרך וירבך וגו' ויתן לך את ברכת אברהם" וגו'^[657], ומאריך בהן כחזקת ידו ולשונו^[658].

שהשמחה במעונו

בברכת המזון של סעודת פדיון הבן - כשיש בה זימון^[659] - יש שכתבו שאומרים שהשמחה במעונו^[660]. ויש שכתבו שלא נהגו לומר "שהשמחה במעונו", ונתנו טעם, שהרי פודים גם בכור שמת^[661], ואין ראוי לומר בפדיונו "שהשמחה במעונו", ולפיכך משום לא-פלוג* אין אומרים בשום פדיון^[662]. וכתבו אחרונים שכן המנהג^[663].

הערות שוליים

1. עי' ברייתא קידושין כט ב ותוספתא שם פ"א; רמב"ם בכורים פ"א ה"א ובסהמ"צ מ"ע פ; עי' סמ"ג מ"ע קמד; החינוך מ' שצב; טוש"ע יו"ד שה א. ועי' רמב"ם בכורות פ"א ה"א ובסהמ"צ מ"ע עט והחינוך מ' יח (וסמ"ג מ"ע ריא), שמנו מלבד זה מצות עשה להפריש ולקדש הבכורות ולהבדילם למה שראוי שייעשה בהם, ובכללם בכור אדם, וצ"ב משמעות המצוה.
2. שמות יג יג. ירושלמי קידושין פ"א ה"ז.
3. שמות כב כח. סהמ"צ שם. ועי' מדרשבי" שמות שם: בכור בניך תתן לי, יכול יתנם לו ודאי, ת"ל (במדבר ג נא) ויתן משה את כסף הפדים לאהרן ולבניו, אי לי אלא בזמן ההוא, לדורות מנין, ת"ל (שם) על פי ה' כאשר צוה ה' את משה. ועי' סהמ"צ שם, שבפדיה מתקיימת נתינה לכהן, כי הוא כאילו זכה הכהן בבכור ופדאו הימנו.
4. שמות לד יט-כ. גמ' קידושין שם; רמב"ם בכורים שם.
5. במדבר יח טו. רמב"ם בכורים שם וסהמ"צ שם; החינוך שם.
6. בה"ג הקדמה מ"ע ו; סהמ"צ שם; סמ"ג שם; החינוך שם; יראה"ש סי' קמ. ועי' רי"פ פערלא עשין יד-טו, שדן בדעת רי"צ גיאת, אם מצות אדם לפדות עצמו ומצות האב לפדותו שתי מצוות הן.

7. ועי' רי"ט אלגאזי פ"ח סי' סה אות ה, על בכור ממזר אם חייב בפדיון.

8. עי' משנה קידושין כט א וגמ' שם.

9. קידושין שם; רמב"ם בכורים פי"א ה"ב; טוש"ע יו"ד שה ב.

10. במדבר יח טו.

11. מהרש"א קידושין שם.

12. מהרש"א שם.

13. עי' ציון 12 ואילך. עי' רש"י קידושין שם ד"ה לפדות.

14. ע"ע בכור אדם ציון 7.

15. קידושין שם; רמב"ם שם. ועי' פי' ר"ח בן שמואל קידושין שם, שגרס קודם "תפדה" בקמץ ואח"כ "תפדה" בשו"א, ומשמעות הדרשה שוה. ועי' ציון 19 ואילך.

16. מנ"ח מ' שצב, ועי' רמב"ם ושו"ע דלהלן והחינוך שם.

17. קידושין כט א; רמב"ם בכורים פי"א ה"ב; טוש"ע יו"ד שה טו.

18. תוס' בכורות מט ב ד"ה ודידה; רמב"ם שם. ועי' ד"ח בכורות פ"ח אות יז ושו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצה, ועי' ש"ך יו"ד סי' שה סוס"ק יא. ועי' ציון 47.

19. תוס' שם.

20. במדבר יח טו. קידושין שם. ועי' מהרש"ל שם שלגי' הגמ' שלפנינו יש לפרש שדרשו את כפל הלשון. ועי' תורי"ד שם, לפי גירסתו, שדרשו מהכתוב שם טז: ופדיו מן חודש תפדה, שהוא יתר, לאחר שנאמר כבר פדה תפדה, ועי' ר"י מלוניל שציין לשמות לד כ: כל בכור בניך תפדה.

21. מהרש"א קידושין שם.

22. מהרש"א שם.

23. קידושין שם, לגי' ופי' רש"י שם ד"ה תיפדה ופרי"ד ור"ח בן שמואל שם. ועי' תורי"ד שם, שלפי המקרא בשוא היה צריך להכתב "תיפדה", והמסורת "תפדה" משמעותה בקמץ.

24. ע"ע יש אם למסורת; יש אם למקרא ציון 98.

25. ר"ן קידושין שם (יב א); נימוק"י שם. ועי' ר"י מלוניל שם. ועי' בר"י יו"ד סי' שה ס"ק כד.

26. שמות יג יג.

27. ירושלמי קידושין פ"א ה"ז. ועי' מכדרשב"י (אפשטיין) שמות יג: וכל בכור אדם בבניך תפדה, מלמד שהבן חייב לפדות את עצמו, וכע"ז בפס"ז שם, אמנם משמע שדרשו מיתור הכתוב, ולא מתיבת "אדם", ועי' שכ"ט שם שדרשו מכתוב זה כבציון 18.

28. קה"ע שם; עי' פנ"מ שם.

29. שמות יג טו.

30. מכילתא וילקו"ש דלהלן. ועי' זי"ר שם ש"אפדה" משמע שאני אפדה עצמי.

31. ע"ע מילה וע' תלמוד תורה.

32. עי' ערכים הנ"ל וע' אב א: חובות האב.

33. מכילתא דר' ישמעאל מסכתא דפסחא יח; ילקו"ש שמות רכה. ועי' מכדרשב"י (הופמן) שמות לד: כל בכור בניך תפדה (שמות לד כ) שאם עבר האב ולא פדהו כשיגדיל חייב לפדות את עצמו.

34. עי' מהרי"ל דלהלן.

35. מהרי"ל הל' פדיון הבן אות ה בשם הר"ר נתן; רמ"א בשו"ע שם. ועי' מהרי"ל שם שכותבים "בן כהן", שידע שהוא קרוי "בן כהן" עד שיפדה.

36. ע"ע מילה.

37. שיטה ל"נ למי קידושין כט א; עי' ד"מ יו"ד שה ס"ק ט בד' ריב"ש סי' קלא, ורמ"א בשו"ע שם ס"י, ועי' להלן; צדה לדרך שמות יג יג בד' הריב"ש שם (אע"פ שסובר שיכולים לפדותו, עי' להלן).

38. שיטה ל"נ למי שם.

39. עצמות יוסף קידושין שם. וכע"ז בצדה לדרך שם.

40. ספר הנייר סי' לט. ועי"ש שמסיים: א"נ כי גדול, איהו פריק נפשיה, ואולי כוונתו שאי"ז חיוב גמור על ב"ד, ועי' ציונים 240, 227.

41. שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצז (ועי"ש סי' רצה שכ' שאין מצוה לבי"ד, וצ"ב).

42. עי' ציון 15.

43. שו"ת הרשב"א ח"ב סי' שכא; החינוך מ' שצב: לפי הדומה; עי' מאירי פסחים קכא ב. ועי' שו"ת הרשב"א שם הוכחתו, שהרי לא פקע השעבוד מנכסי האב, עי' להלן.

44. רשב"א שם.
45. שמות יג.
46. החינוך שם.
47. מנ"ח שם.
48. רשב"א שם.
49. רשב"א שם: מסתברא. ועי' מנ"ח שם, שאם קדם הבן ופדה נתחייב לאביו י' זהובים, כדין חוטף מצוה מחבירו בחו"מ סי' שפב.
50. עי' ריב"ש סי' קלא וכנה"ג יו"ד סי' שה הגב"י אות יט בדעתו; עי' הפרנס סי' רצג.
51. השואל (מהרשש"ך אחרון בעל כהנת עולם) בשו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצג.
52. עי' לעיל.
53. עי' חת"ס שם.
54. עי' להלן. עי' רש"י בכורות מט א ד"ה יחזיר.
55. משנה בכורות שם; רמב"ם ביכורים פי"א הי"ז; טור יו"ד שה; רמ"א בשו"ע שם סי"ב. ועי' ר"ה לספרי קרח קיח, שנ' מדבריו שאין פדיון לבכור אדם שמת, ועי' סד"ר שם שתמה עליו. ועי' שו"ת רדב"ז מכת"י סי' קפז, שפודים לכתחילה קודם הקבורה.
56. תו"ח בשמ"ק בכורות יב ב.
57. שמות יג טו.
58. מדרשב"י שמות יג.
59. בכורות נא ב.
60. במדבר יח טו.
61. עי' ויקרא כז ב, ועוד. עי' רגמ"ה ורש"י בכורות שם.
62. עי' משנה ערכין כ א וע"ע ערכין.
63. רש"י בכורות שם ד"ה ערך. ועי' תוס' רעק"א בכורות פ"ח מ"ו, שפי' שלמדו מחויב ערכין לאחר שמת הנערך, וצ"ב, ועי' ברכ"ש דלהלן.
64. שמות לד כ.
65. בכורות שם.
66. שמות כג טו.
67. עי' רש"י בכורות שם ד"ה מה, וע"ע עולת ראייה.
68. עי' רש"י שם.
69. עי' בכורות שם ורש"י שם ד"ה אף.
70. עי' רש"י שם; שו"ת רדב"ז מכת"י סי' קפז. ועי' להלן על בכור שמת בקטנותו.
71. ארח"ח דלהלן לד"ה.
72. ארח"ח הל' פדיון בכורות בשם מקצת חכמים.
73. ארח"ח שם, ועי' לעיל.
74. עי' לעיל.
75. עי' שע"י ש"ה פכ"ה אות תרסד, ועי' הערות הגרי"ש בכורות מט א. ועי' מאירי פסחים קכא ב: חייב האב לפדותו בקבר. ועי' רדב"ז שבציון 54.
76. ברכ"ש קידושין סי' יח; עי' צ"פ מת"ע פ"ח ה"ג, ושם ה"ב; עי' שע"י שם אות תרסג. ועי' להלן הנ"מ בזה.
77. ע"ע חרש שוטה וקטן.
78. ברכ"ש שם. ומש"כ שרק לדבריו פטור, צ"ב, שלכאו' לד"ה א"א לחייב את האב כשנשתפה מחמת בן שהיה לו בשעה שהיה שוטה. ועי' ש"ש נפק"מ נוספת, שלדבריו נכסים שקנה האב לאחר מיתת הבן אינם משתעבדים לפדיון, ואינם כנכסים שקנה בעוד שהבן חי שמשעבדים לסוברים כן, עי' לעיל, וגם זה צ"ב, שלכאו' לד"ה כן הוא.
79. ריב"ש סי' קלא.
80. ברכ"ש קידושין סי' יח.
81. עי' בהגר"א יו"ד ש"ה סקט"ו וברכ"ש שם בדעתו, ועי' דברי השואל בריב"ש הנ"ל.
82. צ"פ ערכין פ"ג הי"ג.
83. צ"פ מת"ע פ"א ה"א ד"ה ועיין בדברי. ועי' צ"פ יסוה"ת פ"ו ה"ג, שפדיון האב הוא פדיון נמשך ופדיון עצמו הוא דבר נגמר.
84. ע"ע פעותות וע' קטן.

85. עי' שו"ת זכרון יוסף יו"ד סו"ס כו, בד' הרמב"ם שבציון 16.

86. זכרון יוסף שם.

87. עי' ציון 254.

88. שו"ת חקרי הלכה מערכה ב אות ב. ועי' ציון הנ"ל, שני שכ"ז כשמת הבן קודם שנתחייב בפדיון בנו.

89. שו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' רסו.

90. שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצב. וע"ע מתנות כהונה. ועי' מלבושי יו"ט סי' תקנט סק"ג, הובא בא"ר ומ"ב שם, שבפדיון הבן בת"ב נדחה האב והכהן אינם משלימים התענית.

91. עי' רא"ש בכורות הל' פדיון בכור סי' א, שדחה משום כך ברכת הכהן, עי' ציון 346, ועי' ריב"ש סי' קלא שהוכיח כן מפסחים קכא ב. ועי' שו"ת תו"ח (זוננפלד) סי' כח.

92. ע"ע אנינות ציון 38.

93. שו"ת יהודה יעלה ח"א יו"ד סי' שנו.

94. פס"ז ושכ"ט שמות יג; רמב"ם בכורים פ"א ה"ז ופי"א ה"ו; רמב"ן בכורות פ"ה; החינוך מ' שצב; מאירי פסחים קכא ב; רא"ש בכורות פ"ה סי' יג; טור יו"ד שה.

95. פס"ז ושכ"ט שם; עי' רמב"ן שם; עי' רא"ש שם; ב"י שם; ב"ח שם. ועי' ערה"ש יו"ד שם סט"ו.

96. ע"ע חוץ לארץ ציון 16. קרי"ס בכורים שם; ב"ח שם.

97. רמב"פ בכורים פי"א ה"ו; החינוך מ' שצב; מאירי פסחים קכא ב; טור יו"ד שה.

98. האשכול (אלבק) הל' פדיון הבן (קב ב); עי' רמב"ן בכורות פ"ה; עי' רא"ש בכורות פ"ה סי' יג; ב"י שם; ב"ח שם. ועי' ערה"ש יו"ד שם סט"ו.

99. בכורות ט ב, ועי"ש יב ב; רא"ש בכורות פ"א סי' יא.

10. רגמ"ה שם; רש"י שם ד"ה בכור.

10. דברים טו יט.

10. עי' בכורות שם. ועי' רש"י שם שכ' טעם ההיתר משום שלא מצאנו שאסור, ועי' מהרש"א שם.

10. רגמ"ה שם.

10. עי' תוס' בכורות מט ב ד"ה ודידיה (ותו"ח בשמ"ק שם) וקצה"ח סי' סו ס"ק כ ונתה"מ שם ס"ק כג בדעתם.

10. נתה"מ שם.

10. עי' משנה בכורות מט א; עי' ברייתות בכורות יב ב; ספ"ז במדבר יח יז; רמב"ם בכורים פי"א הי"ז; טוש"ע יו"ד שה יא.

10. עי' רגמ"ה בכורות יב ב; עי' רש"י ב"ק יא ב ד"ה אין ומנחות לז א ד"ה שומע ובכורות מט א ד"ה יחזיר; החינוך שם. ועי' שבת קלה ב, ועי' מיוחס לר"ן שם, שמחמת אותם שהם ספק נפלים השוה הכתוב מידותיו לשער לכולם בשלושים יום, ועי' ריטב"א שם שכ' כע"ז אבל משמע מדבריו שלד' רשב"ג שבת שם כל שידוע שאינו נפל אכן פודים אותו קודם לכן, ועי' שמ"ק ב"ק שם בשם רי"ד, שטעם הכתוב משום ספק נפל, ועי' להלן.

10. במדבר יח טז. ספ"ז שם; רש"י ב"ק שם ומנחות שם ובכורות יב ב ד"ה אחר; תוס' ב"ק יא ב ד"ה בכור; רמב"ם שם; החינוך שם.

10. עי' רש"י ב"ק שם ומנחות שם ובכורות מט א שם, ותוס' ב"ק שם ד"ה בכור שכן משמע קצת בדברי רש"י. ועי' ציון 107.

11. תוס' ב"ק שם; תוס' מנחות שם ד"ה שומע; תוס' בכורות מט א ד"ה מת; רשב"א ב"ק שם; מאירי ב"ק שם ושבת קלה ב; מיוחס לר"ן שבת שם; שמ"ק ב"ק שם.

11. משנה בכורות מט א.

11. במדבר ג מ.

11. רש"י בכורות שם ד"ה ומעלה.

11. במדבר יח טז.

11. גמ' בכורות שם ורש"י שם ד"ה ממדבר. ועי' פיהמ"ש לרמב"ם בכורות פ"ח מ"ו, שלמדו חכמים פדיון הבן מערכין, עי' להלן.

11. עי' ערכין יח א ורש"י בכורות שם ד"ה מספקא.

11. ע"ע שני כתובים הבאים כאחד.

11. יראה"ש סי' קמ; רע"ב בכורות פ"ח מ"ו.

11. משנה וגמ' שם ורש"י שם ד"ה אבל. בטעם שמועילה תפיסת הכהן, עי' תוס' בכורות מח ב ד"ה ואם, וע"ע תפיסה.

12. רמב"ם בכורים פי"א הי"ז; טוש"ע יו"ד שה יב.

12. ע"ע חודש: חודש של לבנה.

12. ציון 92 ואילך. ועי' דרך אמונה בכורים פי"א ס"ק קז ושם בשעה"צ ס"ק רמב.
12. עי' ספרי שו"ת דלהלן.
12. עי' ציון 107.
12. שו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי של בשם הגרש"ז אוירבך; עי' שו"ת שבה"ל ח"ט סי' רכח; עי' שו"ת יבי"א ח"ט יו"ד סי' לז.
12. עי' שו"ת חלק"י יו"ד סי' קעח; עי' שו"ת צי"א ח"ט סי' כח אות ח, ושם בשם שו"ת דעת סופר; עי' תורת היולדת (עמ' שצא) בשם הגרי"ש אלישיב.
12. החינוך מ' שצב.
12. יראה"ש סי' קמ. ועי' ציון 133.
12. עי' תוס' ב"ב ה ב ד"ה כי; עי' החינוך שם; רא"ש הל' פדיון בכור סי' א; טוש"ע יו"ד שה סי"א.
13. הלכות קצובות הל' בכורות.
13. החינוך שם. ומ' שאפי' אם יפדה הבן את עצמו ביטל האב מצוותו.
13. עי' תוס' מו"ק ח ב ד"ה מפני ומג"א סי' תקסח ס"ק י בדעתם; עי' ראשונים ופוסקים דלהלן; עי' רש"ש מנחות סו א. ועי' אבנ"ז יו"ד סי' שצה, שאין איסור בדחייה.
13. עי' תוס' מו"ק ח ב ד"ה מפני טורח, ומג"א סי' תקסח ס"ק י בדעתם.
13. שו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' רסז בד' תניא דלהלן.
13. ס' תניא סי' צח; לבוש או"ח סי' תקנא סי"ז. ועי' ב"ח יו"ד שה, מדברי רב ששת בכורות יג א, שמיום שלושם ואילך "עובר עליו".
13. עי' לעיל.
13. עי' ב"ח יו"ד שה.
13. מאירי פסחים קכא ב.
13. מאירי שם, שלכן רגילים תמיד להוסיף חומש.
14. עי' להלן.
14. עי' מאירי שם שנתקנו פיוטים מיוחדים לפדיון הנעשה ביום החתונה.
14. ועי' טו"א ר"ה ד א ושו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' רסב.
14. מרדכי, הובא במהרי"ל הל' פדיון הבן; תה"ד ח"א סי' רסט וח"ב סי' רלג; מהר"י מברונא סי' קכא בשם מהר"י מרופרוק; שו"ע יו"ד שה סי"א.
14. עי' ריב"ש סי' קנו ותה"ד דלהלן, ועי' שו"ת מהר"י וייל סי' קפט טעמים נוספים שאין לפדות בשבת, וע"ע שבות.
14. עי' להלן.
14. עי' תה"ד דלהלן.
14. עי' להלן.
14. עי' להלן.
14. עי' לעיל.
15. תה"ד שם.
15. מהר"י ברונא שם בשם י"א, ובהערה שם שכ"ד מהרי"נ.
15. יש"ש קידושין פ"א סי' נד, ועי"ש הטעם. ועי"ש שהמרדכי שהביא מהרי"ל שבציון 118 הוא מהגה"ה, ואין להשגיח בה.
15. מהר"י ברונא שם בשם ר"י מוינא וכל חכמי אוסטרייך.
15. מהר"י ברונא שם בשם ר"ש מנוישטט ור' מיישטרל.
15. ע"ע חודש ציון 93.
15. ש"ך יו"ד שה ס"ק יט.
15. עי' ציון 444.
15. עי' ציון 176.
15. ע"ע תענית.
16. ב"ח דלהלן.
16. שו"ת ב"ח סי' קכב.
16. ש"ך יו"ד סי' שה ס"ק יב. עי"ש הוכחתו.
16. ש"ך שם; שו"ת גו"ר יו"ד כלל ו סי' י, שיש מקומות נוהגים כן, ועי' להלן. ועי' יהודה יעלה שבציון 173 בד' בהגר"א.

16. מגדל עוז דלהלן; עי' חכ"א כלל קנ סי' ח.
16. עי' שמות יד טו.
16. עי' שמות יב כט.
16. מגדל עוז ליעב"ץ ברכות הורי פלג ג אות ה.
16. גו"ר שם, שכן מנהג מצרים, והסכים למנהג.
16. עי' גו"ר שם בשם רב שכוחו גדול; שו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' רסב.
17. עי' ציון 443.
17. מגדל עוז ליעב"ץ שם.
17. ש"ך שם.
17. ע"ע חודש ציון 38 ואילך.
17. ע"ע חודש ציון 96.
17. נבי"ת יו"ד סי' קפז, והג' רעק"א יו"ד שה סי"א בשמו. ועי' דרך אמונה שבציון 122, שיש שנהגו משום כך לפדות לאחר חצות, כי בימות החמה שהלילות קצרים יתכן שאף בבוקר יום שלושים ואחד לא יחלפו עדיין כ"ט י"ב תשצ"ג ממוצעים מזמן הלידה.
17. נבי"ת שם ובדגמ"ר סי' תקסח, ורעק"א שם. ועי"ש שני' שדוקא כשלמחר הוא תענית כתבו לעשות בלילה.
17. עי' ציון 142 ואילך.
17. יהודה יעלה שם; קצשו"ע סי' קסד ס"ג. ועי' יהודה יעלה שם, שמ"מ, כיון שמצוה מן המובחר לפדות ביום, לדעתו, עי' ציון 163, אין ביטול מצוה אם דוחה ליום כדי לקיים מצוה מן המובחר.
17. עי' שו"ת ב"ח סי' קכב; עי' מג"א סי' תקסח ס"ק י; יהודה יעלה שם בד' בהגר"א יו"ד שה ס"ק כ; שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' מג.
18. עי' שו"ת גור אריה יהודה יו"ד סי' קטז; חכ"א שם. ועי' גור אריה יהודה שם טעם למנהג, משום שאין לעשות סעודת פדה"ב במוצ"ש שמא ישחט בשבת.
18. מג"א שם. ועי' להלן מתי פודים כשזמן הפדיון ביום תענית.
18. נבי"ת שם; חכ"א שם.
18. עי' ציון 459.
18. ע"ע חודש ציון 93.
18. ש"ך יו"ד שה ס"ק יב. ועי' ציון 170 ואילך.
18. שו"ת גור אריה יהודה יו"ד סי' קטז, ועי"ש טעמים נוספים שלא לעשות את הפדיון ביום ת"ב, ועי' שו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' שמט.
18. ע"ע חודש ציון 98.
18. עי' יש"ש קידושין פ"א סי' נד; עי' מג"א סי' תקסח ס"ק י, וסי' שלט ס"ק ח.
18. עי' האלף לך שלמה שם.
19. הג' חת"ס או"ח סי' תקסח, הובא במ"ב שם סק"כ; ערוה"ש יו"ד סי' שה סמ"ה.
19. שעה"צ שם ס"ק כד. וע"ע חודש ציון 96.
19. קצשו"ע סי' קסד ס"ג.
19. עי' שו"ת ב"ח סי' קכב. ועי' ציון 161.
19. ע"ע מילה.
19. יוסף אומץ סדר ומנהגי פדיון הבן; צ"צ סי' קכח (מבן המחבר); שיבת ציון סי' נד; חיים שאל ח"א סי' לא; יהודה יעלה יו"ד סי' רסז. ועי' חיים שאל שם, שאע"פ שחובת המילה קדמה ועדיין לא נתקיימה, אין לדחות משום כך את קיום הפדיון כשאפשר לקיימו, ועוד שבאמת חובת הפדיון קדמה, כי כיון שא"א לקיים את המילה מחמת אונס, עדיין לא חל חיובה.
19. עי' יוסף אומץ שם; עי' חיים שאל שם, ועי"ש שהוסיף, שכיון שהמצוה מוטלת על האב, מה לי אם לא נתקדש הבן במילה, הלא האב מחויב לפדותו. ועי' יוסף אומץ שם שהוסיף שאם ימות הילד קודם המילה נמצא שביטל האב מצות עשה שהיה מחויב בה ואין לה תשלום, ועי' ציון 55, וצ"ב.
19. עי' יהושע ה' ויבמות עב א.
19. עי' לעיל. צ"צ שם וחיים שאל שם.
19. יוסף אומץ שם, שכן הסכימו חכמי עירו נוחי נפש, ובשעת הפדיון היו שם כל חכמי אשכנז, והסתפק אם היו באותה עצה.
20. עי' ראנ"ח ויד אליהו דלהלן, וע"ע חביבה מצוה בשעתה: לענין קדימה.

20. שו"ת ראנ"ח סי' עט, הובא בש"ך יו"ד שה ס"ק יב, ועי' צ"צ שם בדעתו, ועי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' ש, שהוא נוי למצות הפדיון שתהיה בנימול ולא בערל, ועי"ש טעם נוסף להקדים המילה. ועי' שו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' רסז, שאם הגיע זמן הפדיון בלילה, צריך לפדות מיד ולא להמתין לאחר המילה ביום.
20. עי' לעיל.
20. חיים שאל שם.
20. שו"ת יד אליהו (מלובלין) סי' נד. ועי' מגדל עוז ליעב"ץ ברכות הורי סי' ג אות טז.
20. ציון 106 ואילך.
20. רש"י בכורות מט א ד"ה דכ"ע.
20. טור דלהלן.
20. בכורות שם (וברמב"ן והג' הב"ח שהם דברי רבה, ובאו"ז ורא"ש ושם"ק שם: רבא); רמב"ם בכורים פי"א הי"ח; טוש"ע יו"ד שה יג.
20. רש"י שם; ט"ז יו"ד שה ס"ק יב. ועי' רי"ט אלגאזי פ"ח סי' עד אות א, והערות הגרי"ש בכורות שם, בטעם שהמעות מתנה ולא פקדון.
21. עי' רי"ט אלגאזי שם, לדעת רב ב"מ טו ב, ועי"ש מה שכתב בביאור דברי רש"י.
21. רש"י שם.
21. בכורות שם (ולג' הנ"ל, הם דברי רבה או רבא); עי' רמב"ם וטוש"ע שם.
21. רש"י שם.
21. רש"י שם ד"ה נתעכלו.
21. בכורות שם.
21. עי' קידושין נט א, וע"ע קדושין. גמ' שם (ולג' הנ"ל, רבה או רבא) בב"י דעת רב.
21. בכורות שם.
21. גמ' שם (ולג' הנ"ל, רבה או רבא) בב"י דעת שמואל.
21. עי' לעיל.
22. עי' תה"ד סי' רסט.
22. ע"ע הלכה ציון 810. עי' רמב"ן ורא"ש דלהלן.
22. רמב"ם שם; רמב"ן הל' בכורות פ"ח (סא ב); סמ"ק סי' רמה; רא"ש בכורות פ"ח סי' ה; טור יו"ד שה, ועי' ב"י ובד"ה שם, ועי' ט"ז שם ס"ק יד.
22. בכורות שם, וכ"ה לפנינו.
22. תוס' ב"ק ע א סוד"ה אמטלטלין; יראה"ש סי' קמ; סמ"ג מ"ע קמד; או"ז ח"א סי' תקכא; עי' הרוקח סי' שס. ועי' בה"ג סי' עג ורמב"ן ורא"ש שם בשם הלכות פסוקות, ועי' רמב"ן ורא"ש שם מה שצידדו בדעתו. ועי' תה"ד סי' רסט וד"ח ומיו"ט לרא"ש שם.
22. שו"ע שם סי"ג.
22. עי' תה"ד ח"ב סי' רלד; רמ"א שם.
22. ט"ז יו"ד שם ס"ק טו.
22. עי' לעיל.
22. תה"ד ח"ב שם; רמ"א שם.
23. עי' מהרש"ל דלהלן וט"ז שם ס"ק טו.
23. שו"ת מהרש"ל סי' ז בדעת כמה ראשונים.
23. ט"ז שם ס"ק יד בד' תה"ד ח"ב סי' רלד.
23. ט"ז שם ס"ק טו.
23. יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
23. דעת קדושים סי' שה ס"ק יא.
23. יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
23. תה"ד סי' רסט; שו"ת ב"ח סי' קכה; נובי"ת דלהלן.
23. תה"ד ונוב"י שם.
23. עי' ציון 215.
24. תה"ד שם.
24. עי' ציון 107.

24. נבי"ת יו"ד סי' קפז.
24. תוספתא בכורות פ"ו.
24. עי' ברייתא בכורות יב ב ורש"י שם ד"ה ומוסיפין בביאורה. ועי' ציון 181.
24. משנה בכורות מט ב; תוספתא בכורות פ"ו.
24. משנה בכורות מט ב; תוספתא בכורות פ"ו.
24. ע"ע הקדש. בה"ג דלהלן.
24. בה"ג סי' עג.
24. האשכול (רצב"א) הל' פדיון הבן סי' מב, והאשכול (אלבק) הל' פדיון הבן קב א.
25. רמב"ן הל' בכורות פ"ח (סג א).
25. תשובה"ג הרכבי סי' עג ורמב"ן שם מתשובת רה"ג, ועי"ש שתוספתא שתות שהוצרכה בפדיון הבן היא מחמת שינויי המטבע.
25. תשובה"ג שע"ת סי' מז וארח"ח הל' פדיון בכורות סי' א, ושם שכך אמרו רז"ל.
25. שו"ת מהרי"ק סי' קלג.
25. תשובת החת"ס, הובאה באות ברית (קוניטץ) ס"ק ט.
25. מנחות לז א; רמב"ן הל' בכורות פ"ח (ס ב); טור יו"ד שה. ועי' מגדל עוז ליעב"ץ ברכות הורי פלג א אות ל, שתמה על הרמב"ם ושו"ע שהשמיטו, ואין לומר שסברו שאינו במציאות, שהרי הובא בתלמוד שהוא מעשה שהיה וכן הוא דבר שאירע אף בזמננו.
25. תה"ד ח"ב סי' רלה; שו"ת רדבז סי' תצו; רמ"א בשו"ע יו"ד שה י; ד"ח הל' פדיון בכור אות ג; רי"ט אלגאזי בכורות פ"ח אות סז ס"ק ג.
25. ע"ע עבד כנעני וע' פועל.
25. תה"ד שם. ועי' רדב"ז שם, שאם היתה שייכת נתינה היה יוצא בכך.
25. ספרי זוטא במדבר יח.
26. משנה בכורות נא א; תוספתא בכורות פ"ו.
26. מכילתא; ספרי קרח קיח.
26. משנה בכורות נא א; תוספתא בכורות פ"ו.
26. משנה בכורות נא א; תוספתא בכורות פ"ו.
26. משנה בכורות נא א. כתובות קב ב.
26. בני יעקב קד; שעה"מ שבת פכ"ג הי"ד; שו"ת קול אליהו ח"א יו"ד סי' כה. בר"י.
26. מהרי"ל.
26. ע"ע אחריות.
26. עי' נקוה"כ יו"ד סי' שה ס"ק א; חת"ס.
26. שו"ת חמד"ש יו"ד סי' לא אות כ; נראה ודאי.
27. האשכול (רצב"א) הל' פדיון הבן סי' מב.
27. ליקוטי הפרדס לרש"י ענין פדיון הבן.
27. הלכות קצובות הל' בכורות.
27. מהרי"ל הל' פדיון הבן.
27. יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
27. בה"ג סי' עג.
27. שו"ת הרשב"א ח"א סי' קצח, ועי' רי"ו תא"ו נ"א ח"ב; הרוקח סי' שס בשם ריב"ק ממגנצא ריב"ק משפירא ורא"מ.
27. הרוקח שם.
27. משיבת נפש במדבר פ"א.
27. הרוקח שם בשם ר"מ אחיו של ריב"ק ממגנצא.
28. רי"ו שם.
28. ר"י קורקוס. בר"י.
28. משיבת נפש במדבר א.
28. שו"ת הרשב"א ח"א סי' קצח.
28. רי"ו תא"ו נ"א ח"ג (טו ב); טור.
28. מהרי"ל הל' פדיון הבן.

28. סמ"ק מ' רמה.
28. יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
28. דבר שמואל (אבוהב) סי' רסו, ע"פ גמ' קידושין נט א, שבנתן תוך הזמן ונתעכלו המעות עדיף ממלוה, ומ"מ בפדיון הבן אינו מועיל, עי' לעיל, וכ"ש מלוה; רי"ט אלגאזי בכורות פ"ח אות עו ס"ק א; אב"מ סי' כח ס"ק טז; שו"ת מכתם לדוד יו"ד סי' ג.
28. מכתם לדוד שם.
29. ע"ע הלואה ציון 203.
29. דבר שמואל שם; רי"ט אלגאזי שם.
29. שמות כב כח.
29. מכתם לדוד שם.
29. עי' לעיל.
29. עי' דבר שמואל שם בשם השואל; עי' אב"מ שם, ועי"ש שהקשה שאינו כן והמלוה חשוב גופו ממון, ועי' דבר שמואל שם.
29. מכתם לדוד שם.
29. ע"ע כסף ציון 171 ואילך.
29. עי' להלן.
29. מכתם לדוד שם.
30. פס"ז ושכ"ט שמות יג.
30. ע"ע ברכת המצוות ציון 91 ואילך.
30. תשובת ר"י בן פלט בשו"ת הרשב"א ח"א סי' יח ועוד.
30. עי' ציון 66 ואילך.
30. שע"י ש"ה פכ"ה, בד' הרא"ש בכורות פ"ח סוס"י ה. ועי' רבינו בחיי שמות לד כ.
30. עי' שו"ת מנח"ש ח"א סי' לז בהערת המחבר.
30. שע"י ש"ה סי' כה, ועי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצב.
30. עי' ברייתא בכורות נא ב; תוספתא בכורות פ"ו; עי' רמב"ם בכורים פי"א ה"ז; עי' טוש"ע יו"ד שה ז.
30. ברייתא בגמ' שם ותוספתא שם; רמב"ם שם; טוש"ע שם. ועי' פנים יפות במדבר ג מז, שא"א לפדות מכמה כהנים, ועי' שו"ת בי"צ תוכן הענינים יו"ד ח"ב סי' קכט ושו"ת שו"מ מהדו"ק ח"א סי' רכג ואמ"ב הל' פדיון הבן סי' ח שתמהו עליו.
30. קרי"ס בכורים שם.
31. עי' רש"י בכורות שם ד"ה בזה, לגי' ר"י קורקוס בכורים שם ומהרש"ל בביאורו לטור וב"ח יו"ד שם וצ"ק בכורות שם ורי"ט אלגאזי בכורות פ"ח סי' פא אות ח בדבריו, ע"פ התוספתא שם, ועי' רי"ט אלגאזי שם שכ"מ הברייתא שבגמ' שם לגי' שלפנינו; מהרש"ל שם; פרישה יו"ד שם ס"ק יא. ועי' חכ"א כלל קנ סי' ב ופת"ש יו"ד שם בשמו שכתבו בד' רש"י להיפך, שבכהן אחד צריך ליתן בב"א, וצ"ב.
31. רש"י שם ד"ה בבת. ועי' רגמ"ה שם שמ' שנתן לכל אחד בפ"ע ובב"א.
31. עי' תוס' בכורות מח ב ד"ה דרבי; רמב"ם וטוש"ע שם, ועי' ר"י קורקוס וב"ח שם בדעתם. וכ"ה לד' רש"י לגי' שמ"ק בכורות שם בדבריו. ועי' רי"ט אלגאזי שם שני שכן היתה גי' הרמב"ם בברייתא שבגמ' שם, ועי' ר"י קורקוס שם שכ"מ הברייתא בגמ' גם לגי' שלפנינו. ועי' חס"ד לתוספתא שם.
31. שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצז.
31. חכ"א שם. ועי' רי"ט אלגאזי שם ואמ"ב שם.
31. בי"צ שם.
31. עי' רש"י שבציון 208.
31. רי"ט אלגאזי שם, ושם בד' רש"י הנ"ל. ועי' אור גדול בכורות פ"ח מ"ח.
31. תשובת החת"ס, הובאה באות ברית (קוניטץ) יו"ד שם, ואות ברית שם בדעתו.
31. רי"ט אלגאזי שם בד' תוס' בכורות מח ב ד"ה דרבי.
32. אמ"ב שם.
32. עי' לעיל.
32. עי' משיב דברים סי' קעט, שדן כן בתשובתו לאדר"ת, והוכיח מתשובת חת"ס הנ"ל שמצטרפים, ועי' או"ש בכורים שם הט"ז, שדין כע"ז בשנתן לכהן מתחילה במתנה ע"מ להחזיר.
32. אות ברית שם.

32. מנ"ח מ' שצב.
32. ערוה"ש יו"ד סי' שה סכ"ו, ועי"ש שאע"פ שנאמרה "נתינה" בפדיון הבכורות במדבר, בפדיון הבן לדורות לא נאמרה.
32. עי' צ"פ דלהלן.
32. עי' צ"פ מת"ע פ"ו הי"ב ותרומות פ"א ה"א, שזו כוונת התוספתא שם שאם נתן לה' כהנים יצא, ואילו הברייתא בגמ' שם ורמב"ם וטוש"ע שיצא כשנתן לי' כהנים, דעתם שיש נתינה בפחות מסלע.
32. ע"ע כהן ציון 1068.
32. מנחת פתים יו"ד שם.
33. עי' ציון 83.
33. צ"פ יסוה"ת פ"ו ה"ג.
33. ברייתא קידושין כט א.
33. תשובת בעל חו"ד ונתה"מ בשו"ת חמד"ש יו"ד סי' לב.
33. מנ"ח מ' שצב.
33. שו"ת משיב דבר ח"ב סי' פז.
33. תוס' שבועות ד ב ד"ה בכל פודין. עי' צ"פ מת"ע פ"א.
33. ספרי זוטא במדבר יח.
33. בכורות נא א.
33. עי' רא"ש ורי"ט אלגאזי, ברכ"ש קידושין סי' יח.
34. ע"ע בכור אדם ציון 88.
34. רי"ט אלגאזי פ"ח אות סז.
34. עי' רש"י בכורות מז ב ד"ה שהרי; עי' רא"ש בכורות פ"ח סי' ג, ותוס' הרא"ש בשמ"ק בכורות שם. ועי' שו"ת משיב דבר ח"ב סי' פז.
34. העמ"ש שאילתא קיח ס"ק ד בדעת השאילתות שם; תו"ח בשמ"ק בכורות שם. ועי' רגמ"ה בכורות שם.
34. ציון 88 ואילך.
34. מהרי"ל הל' פדיון הבן; יש"ש קידושין פ"א סי' נד, מתשובת מהר"ם מ"ץ.
34. ציון 91 ואילך.
34. או"ז ח"א סי' תשנב (במי שמת בנו לאחר ל', וכ"ש בכל פדיון הבן).
34. ע"ע מתנות כהונה.
34. ע"ע טובת הנאה.
35. מחנ"א הל' זכייה ומתנה סי' ח. ועי' אמ"ב הל' פדיון הבן סי' א.
35. שו"ת משיב דבר ח"ב סי' פז.
35. נתה"מ סי' רמג ס"ק ח ובתשובתו בשו"ת חמד"ש יו"ד סי' לב אות ג.
35. עי' בכורות מח א; עי' קידושין כט א.
35. רש"י בכורות שם ד"ה הא.
35. בכורות שם.
35. שו"ת הרשב"א ח"ב סי' שכא.
35. מנ"ח מ' שצב.
35. ע"ע נכסים משועבדים וע' שעבוד.
35. תוס' בכורות מט ב ד"ה ודידיה ותו"ח בשמ"ק שם, בביאור א'.
36. תוס' שם ותו"ח שם, בביאור ב'. ועי' לעיל.
36. תו"ח שם.
36. תוס' ותו"ח שם.
36. עי' להלן. תוס' בכורות מט ב ד"ה ודידיה; קצה"ח סי' רמג סוס"ק ז.
36. מנ"ח מ' שצב.
36. עי' הגמ"י ת"ת פ"א אות א ממהר"ם ב"ב; שו"ת הרשב"א ח"ב סי' שכא; ח"צ סי' קה.
36. ח"צ שם.
36. עי' ציון 39.
36. עי' ציון 41.

36. שו"ת הרשב"א שם.
37. מנ"ח מ' שצב.
37. חוט השני סי' צב.
37. פת"ש יו"ד ש"ה ס"ק טו.
37. השואל (ר' שם טוב הלוי, חבר הריב"ש והתשב"ץ) בריב"ש סי' קלא, ועי' ד"מ יו"ד שה ס"ק ט שמשמע שכ"ד הריב"ש, ועי' ד"ח בכורות פ"ח אות יז, ועי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצו, ועי' להלן; רמ"א בשו"ע יו"ד שה י; לבוש שם; חת"ס חולין פז א יו"ד סי' רצז.
37. השואל בריב"ש שם.
37. ע"ע מצוות וע' שליחות.
37. לבוש שם.
37. שמות יג יג, ועוד.
37. צדה לדרך שמות שם בשם קצת חכמי דורנו, ועי' יד אליהו (מלובלין) סי' נא.
37. שמות יג יג.
38. שמות שם טו.
38. יד אליהו שם. ועי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצה, טעם אחר שאין שליחות בפדיון הבן, ועי' ערה"ש יו"ד שם טעמים נוספים. ועי' שו"תמהר"ם שיק יו"ד סי' יד.
38. עי' דברי השואל בריב"ש שם.
38. עי' ר"ן פסחים ז ב (ג ב, ועי' ח' הר"ן פסחים שם ובהערות); צדה לדרך שם, ושם שאף השואל בריב"ש הנ"ל מודה בזה; ד"ח בכורות פ"ח אות יז, ושם שתשובת הריב"ש הנ"ל אינה לריב"ש; שו"ת מהר"י ברונא סי' רט; ט"ז יו"ד שה ס"ק יא, ושם שלא הסכים הריב"ש הנ"ל עם דברי השואל; ש"ך שם ס"ק יא; דבר שמואל (אבוהב) סי' רסז; עי' שעה"מ אישות פ"ו ה"ב בסופו (ועי' אחרונים שבציון 139); דגמ"ר יו"ד שם (ושם שעדיף לפדות ע"י שליח משיפדה האב כשאין הבן אצלו ואינו יודע אם יצא מחזקת נפל); בהגר"א שם. ועי' בית מאיר יו"ד שם, שאין למנות את השליח קודם זמן הפדיון, ועי' דגמ"ר שם וערה"ש יו"ד שם ס"ט.
38. צדה לדרך שם.
38. ע"ע שליחות.
38. צדה לדרך שם.
38. דבר שמואל שם.
38. שמות יב יב.
38. הגדה של פסח.
39. שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצג-רצד.
39. עי' להלן.
39. ע"ע שליחות. השואל (מהרשש"ך אחרון בעל כהנת עולם) בשו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצג.
39. תשובת בעל חו"ד ונתה"מ בשו"ת חמד"ש יו"ד סי' לב אות ג; חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצז.
39. חת"ס שם.
39. עי' להלן.
39. בחמד"ש שם.
39. אבנ"ז דלהלן.
39. אבנ"ז יו"ד סי' שצה-שצו, ועי"ש הטעם.
39. ט"ז שם בד' השואל בריב"ש שם; שו"ת משיב דבר ח"ב סי' פז; חזו"א יו"ד סי' קפה, ושם בד' רעק"א דלהלן. וצ"ב, כי נראה שאפילו אם צריכים שליחות לכך, תועיל שליחות לד"ה, שהוא כשולח חבירו לקשור תפילין על יד המשלח שבודאי מועיל.
40. הפלאה כתובות עד א, ועי"ש הוכחתו מבכורות נ א. רעק"א וגי' מהרש"א יו"ד שם.
40. חזו"א שם.
40. חזו"א שם.
40. ועי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצו, שאין לכהן להעשות שליח לפדיון הבן, מפני שמזלזל בכהונת עצמו.
40. השואל (ר' שם טוב הלוי, חבר הריב"ש והתשב"ץ) בריב"ש סי' קלא, וד"מ יו"ד שה ס"ק ט שמשמע שכ"ד הריב"ש, ועי' להלן; רמ"א בשו"ע יו"ד שה י; לבוש שם.
40. רמ"א ולבוש שם. והיינו בלא שליחות האב, ועי' ציון הבא. ועי' להלן אם האב יכול לפדות על ידי שליח.

40. תשובת מהר"ם מ"ץ, הובאה ביש"ש קידושין פ"א סי' נד ובהגהות מהרש"ל לטור יו"ד שה. ומ' שאין הפדיון מתייחס אל האב, אלא אחרים יכולים לפדות בזכות עצמם, וכ"מ הריטב"א דלהלן, וכ"מ יש"ש דלהלן שכל שכשפודה אחר מפסיד האב את המצוה, ועי' נדרים לו ב ותוס' ורשב"א ושאר שם, וכ"ה למחנ"א ובהגר"א דלהלן.
40. ריטב"א פסחים ז ב; עי' ד"ח בכורות פ"ח אות יז, ושם שתשובת הריב"ש הנ"ל אינה לריב"ש.
40. יש"ש שם. ועי' שו"ת חמד"ש יו"ד סי' לא אות יא, שאפילו אם אדם תורם משלו על פירותיו של חבירו, היינו משום שהמצוה אינה מוטלת על הבעלים, אבל פדיון הבן מוטל על האב, וכן על הבן כשאין אב, ולפיכך אין אחר יכול לפדות שלא מדעתם.
40. עי' להלן.
41. צדה לדרך שמות יג יג, ושם שכן ד' מהר"ל מפראג וכן הסכים חתנו ר"י כ"ץ, ושם שאין הוכחה מדברי ריב"ש הנ"ל שהסכים עם השואל, וגם מדברי השואל עצמו אין הכרח שאחר אינו יכול לפדות. ועי' שם שאבי האב עדיף מכל אדם לפדותו, שבני בנים כבנים, וכמצות תלמוד-תורה שאדם מצווה ללמד את בן בנו, ע"ע.
41. ע"ע שליחות.
41. עי' תוס' כתובות יא א סוד"ה מטבילין.
41. עי' תוס' הנ"ל וע"ע זכין לאדם שלא בפניו ציון 613 ואילך. עי' נקוה"כ דלהלן.
41. נקוה"כ יו"ד שם ס"ק א; מחנ"א הל' זכיה ומתנה סי' ז; עי' שו"ת יד אליהו (מלובלין) סי' נא, בד' הסוברים שיש שליחות בפדה"ב.
41. מחנ"א שם.
41. עי' ציון 32.
41. ש"ך שם ס"ק כ. ועי' ערוה"ש יו"ד שם סי"ד טעם נוסף שלא לעכב הפדיון, כדי שתקוים המצוה כעיקרה בהגיעו לשלושים יום.
41. ע"ע זכין לאדם שלא בפניו ציון 8 ואילך. נקוה"כ שם. ועי' ציון 122. ועי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצה, בענין זכיה לקטן ע"י ב"ד.
41. עי' להלן.
42. מחנ"א שם; בהגר"א יו"ד שם; עי' שו"ת משיב דבר ח"ב סי' פז.
42. ט"ז יו"ד שם ס"ק יא. ועי' יד אליהו שם, שדחה, שקודם שיגדיל הבן אין פדיון ע"י אחרים חובה לו, שהרי אינו יכול לפדות את עצמו, ואפי' אם כשיגדיל ויוכל לפדות את עצמו לא יהיה נוח לו שפדאוהו אחרים, הלא אז גדול הוא ויכולים לזכות לגדול גם כשיש בכך צד חובה.
42. עי' להלן. ד"ח שם, ושם שכ"ד הר"ר נתן במהרי"ל שבציון 32 שתלה טס לקטן שלא נפדה ולא פדאו ע"י אחר, ועי"ש שמסופק בדבר, ולכך צוה לעשות למי שפדאו אבי אביו טס שכתוב עליו ספק נפדה, ועי' קצה"ח סי' רמג ס"ק ז ושו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצה. ונ' שכ"ז בשמת אביו קודם שנעשה הבן בן ל' יום, אבל בשמת אח"כ כבר נתחייב האב, ואילו היו לו נכסים היו פודים מהם גם לאחר מותו, וא"כ יכולים אחרים לפדות במקום האב שמת.
42. עי' ציון 16.
42. עי' ציון 47.
42. שו"ת חמד"ש יו"ד סי' לא אות ח.
42. קצה"ח סי' רמג ס"ק ז. ועי' הג' אמרי ברוך ליו"ד שם שהוסיף, שאין הפדיון דומה לתרומה, שהרי אינו מתיר כלום, ואף פדיון ממעות הפודה אין בו זכות לקטן אלא במה שנפטר לפדות עצמו, וכיון שלא חל עליו עדיין בחוב זה אין זו זכות.
42. אבנ"ז יו"ד סי' שצו.
42. תשובת בעל חו"ד ונתה"מ בשו"ת חמד"ש שם סי' לב.
42. ע"ע בכור אדם ציון 12.
43. שו"ת יריעת האהל סי' טו; עי' עקרי הד"ט יו"ד סי' לג ס"ה; חכמ"א כלל קנ סי' ז וטו; שו"ת תועפות ראם סי' לח; קצש"ע סי' קסד ס"ז; ערוה"ש יו"ד שם סי"ד, ושם שכמדומה שכן המנהג.
43. עי' שו"ת חמד"ש שם; שו"ת ויען אברהם (ריוח) יו"ד סי' ד; חזו"א יו"ד סי' קפה; שו"ת הר צבי יו"ד סי' רמב; שו"ת דובב מישרים ח"ג סי' טו. ועי' שו"ת צי"א ח"ט סי' כח אות ז.
43. עי' שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצו.
43. מנ"ח מ' שצב.
43. עי' ד"ח בכורות פ"ח אות יז; עי' קצה"ח סי' רמג סוס"ק ז.
43. תוס' פסחים ושי"ב; שו"ת מהר"ם ב"ב ד"ל סי' שסז; שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתלו; החינוך מ' שצב; רא"ש בכורות הל' פדיון בכור סי' ד ובשו"ת כלל מט סי' ג.
43. חלה פ"ד מ"ט.
43. ירושלמי חלה פ"ד ה"ד.

43. בה"ג סי' עג, והאשכול (אלבק) הל' פדיון הבן וארח"ח הל' פדיון בכורות אות ג בשמו; ספר הנייר סי' לט. ועי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' ריד וח"ו סי' קמט.
43. עי' מהרש"ם שם ועי' להלן.
44. ויקרא כא ו.
44. בה"ג שם ואשכול וארח"ח שם. ועי' סנהדרין נא ב ורש"י שם ד"ה והיו.
44. עי' מחנ"א דלהלן בד' תוס' ב"מ עא ב ד"ה בשלמא וע"פ ירושלמי מע"ש פ"ד ה"ד, וע"ע שליחות.
44. עי' מחנ"א זכיה ומתנה סי' לג בד' תוס' שם. ועי' מנ"ח מ' שצב שכל הטעם לד' המחנ"א מפני שאין לפודה אלא טוה"נ, ומאחר שטוה"נ אינה ממון, לסוברים כן, אין דעת אחרת מקנה והשליח אינו שלוחו של בעל הממון, אמנם עי' מח"א הל' זכיה ומתנה סי' ח שבפדיון הבן נחשב הפודה בעלים גמור, וצ"ב.
44. דברים יח ג.
44. פס"ז דברים שם, לגבי זרוע לחיים וקיבה, וה"ה שאר מתנות כהונה. ועי' ספרי דברים קסא: ונתן לכהן, לכהן עצמו.
44. נתה"מ סי' רמג סק"י.
44. תשובת מהר"ם מ"ץ הובאה ביש"ש קידושין פ"א סי' נד והג' מהרש"ל על הטור יו"ד שה; דרישה יו"ד שם ס"ק ג; מחנ"א שם: נראה; אמ"ב הל' פדיון הבן סי' ו; מנ"ח שם. ועי' מנ"ח שם, שכל הטעם לפי ביאורו הנ"ל, שכיון שבפדיון הבן אין בעלים לממון אי"צ שליח של בעל הממון, ועוד שפדה"ב הוא חוב, ובגביית חוב שהממון משועבד למלוה אי"צ שלוחו של בעל הממון. ועי' מחנ"א שם, שפירש את דרשת הספרי הנ"ל באופ"א, ועי' פר"ח יו"ד סי' סא ס"ק יג ומחנ"א שם סי' ט, שפירש באופן נוסף, ועי' ציון 74.
44. אמ"ב שם.
44. עי' לעיל.
45. שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצב.
45. ע"ע זכין לאדם שלא בפניו ציון 70 ואילך.
45. מחנ"א הל' זכיה סי' לג; נתה"מ סי' רמג סק"י; אות ברית סי' שה ס"ק יא.
45. עי' ציון 41.
45. שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצב, בד' פר"ח יו"ד סי' סא ס"ק יג.
45. תשובת מהר"ם מ"ץ הובאה ביש"ש קידושין פ"א סי' נד והג' מהרש"ל על הטור יו"ד שה; דרישה יו"ד שם ס"ק ג; רי"ט אלגאזי בכורות פ"ד אות מד ס"ק ה ופ"ח אות פב ס"ק ג; שו"ת חת"ס יו"ד ח"ב סי' רצז; אמ"ב הל' פדיון הבן סי' ז.
45. רי"ט אלגאזי פ"ח שם. ועי' אמ"ב שם.
45. ע"ע זכין לאדם שלא בפניו ציון 70 ואילך.
45. רי"ט אלגאזי פ"ד שם. ועי"ש שמסתפק.
45. חת"ס שם.
46. אמ"ב שם.
46. עי' לעיל.
46. רי"ט אלגאזי בכורות פ"ח אות פ ס"ק ב.
46. ציון 55 ואילך.
46. ציון 663 ואילך.
46. ע"ע כהן ציון 1068.
46. עי' לעיל.
46. מנ"ח מ' שצב.
46. אמ"ב דלהלן שכן מנהג אשכנזים בירושלים.
46. אמ"ב הל' פדיון הבן סו"ס ח.
47. עי' ציון 54.
47. עי' תוס' בכורות מט א ד"ה לאחר, וארח"ח דלהלן בשמם; ארח"ח הל' פדיון בכורות בשם מקצת חכמים; מאירי פסחים קכא ב.
47. עי' ציון 70.
47. ארח"ח שם בשם מקצת חכמים. ועי"ש הטעם, שאין אדם מברך כשפורע חובו, וה"ז ככאו"א, שאע"פ שהוא מצוה, מאחר שהוא כפרעון חוב אין מברכים עליו.
47. עי' לעיל.
47. מאירי שם.

47. עי' תוס' שם, ורא"ש בכורות פ"ח סי' ח וטור יו"ד שה בשם ר"י, וסמ"ק מ' רמה, שהסתפקו; ארח"ח שם שכן ד"ה; האשכול (רצב"א) סוף הל' פדיון הבן (סי' מב); מאירי פסחים קכא ב; סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10); מהרי"ק סי' מט, משום ספק ברכות.
47. עי' שמ"ק בכורות שם בגירסתו בתוס' שם; רא"ש שם; עי' מאירי שם.
47. ע"ע ברכת הזמן ציון 122.
47. ארח"ח שם.
48. עי' תוס' שם, ורא"ש וטור שם בשם ר"י, וסמ"ק שם, שהסתפקו; מיו"ט לרא"ש שם אות ס, ע"פ דעת הרשב"א בתשובה (ח"א סי' רמה).
48. רמ"א יו"ד שה סי"ב. ועי' בהגר"א שם.
48. ר"ן סוכה מו א (כב ב).
48. רמ"א יו"ד רסו.
48. סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10). ועי' שו"ת בנין ציון סי' קז.
48. ד"ח בכורות פ"ח אות יט.
48. שו"ת הרשב"א ח"א סי' שלח.
48. עי' יד אליהו (רגולר) חלק הכתבים זמן אות א.
48. עי' לעיל.
48. סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10).
49. עי' ב"ק פ א ורש"י שם ד"ה ישוע וערוך ע' ישע, ועי' תה"ד ח"א סי' רסט שאף תוס' ב"ק שם מודים בכך; הפרנס סי' רצח; הגמ"ר יבמות סי' קכז בשם מהר"ם; מהר"י ברונא סי' קכא בשם מהר"ם; תה"ד ח"א סי' רסח-רסט; עי' יש"ש ב"ק פ"ז סי' לז.
49. עי' הפרנס והגמ"ר ותה"ד ומהר"י ברונא ויש"ש שם.
49. עי' מהרי"ל הל' פדיון הבן, ועי' סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10); מהר"י ברונא שם; יוסף אומץ סדר ודיני פדיון הבן; עי' ט"ז יו"ד שה ס"ק י.
49. מהר"י ברונא שם.
49. מהרי"ל שם.
49. סדר ומנהגי פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10).
49. מהר"י ברונא שם.
49. יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
49. שו"ת הרשב"א ח"א סי' קצט; עי' מאירי פסחים קכא ב.
49. הרשב"א שם.
50. יש"ש קידושין פ"א סי' נד בשם תשובת מהר"ם מ"ץ.
50. עי' לקט יושר יו"ד סב ב.
50. ציון 47 ואילך. ועי' רמ"א בשו"ע או"ח תרצו ס"ח ובד"מ שם ס"ק ה, לגבי פדה"ב בפורים.
50. יש"ש קידושין פ"א סי' נד בשם תשובת מהר"ם מ"ץ. ועי' פוסקים שבציון 376, ועי' אבודרהם.
50. מהר"ם מ"ץ שם.
50. ארח"ח הל' פדיון בכורות סי' ג בשם גאון; מאירי פסחים קכא ב.
50. אשכול (אלבק) הל' פדיון הבן (צח א); ארח"ח שם.
50. ע"ע נדרי הקדש וע' ערכין.
50. ע"ע אדם ציון 69.
50. עי' לעיל.
51. אשכול שם.
51. אשכול שם (קב ב); ארח"ח שם.
51. מאירי שם.
51. סדר ומנהג של פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה-10).
51. מהר"י ברונא סי' קכב ממדכי בשם תוס'; עי' מהרי"ל הל' פדיון הבן; יש"ש קידושין פ"א סי' נד, בשם תשובה בהג"ה.
51. במדבר יח ח.
51. עי' סוטה טו א, ועוד. מהר"י ברונא שם; יש"ש שם.

51. שאלת מהר"י נג'ארה בשו"ת מהריט"ץ החדשות סי' א.
51. הפרנס סי' רצז; הגמ"ר יבמות סי' קכז בשם מהר"ם ומהר"י ברונא סי' קכא בשם מרדכי.
51. רמב"ן בכורות פ"ח (סב ב); הגהות סמ"ק סי' רמה.
52. סדר ומנהג פדיון הבן למהר"ל.
52. יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
52. מהר"י ברונא שם.
52. ספר הנייר סי' לט.
52. מאירי פסחים קכא ב ורא"ש קידושין פ"א סי' מא ובכורות הל' פדיון בכור סי' א וטור יו"ד שה, בשם גאונים; רמ"א לשו"ע יו"ד שם ס"י, ושם שכן נוהגים "במדינות אלו".
52. מהר"י ברונא שם. ועי' סדר ומנהג פדיון הבן למהר"ל (מוריה סה 10).
52. עי' ציון 212.
52. ב"ח יו"ד שם.
52. יוסף אומץ סדר ודיני פדיון הבן. ועי"ש שאם אין הבן שם, אוחז האב בידו סדין (חיתול) מקופל בכמה קפלים עד שיהא קצת דוגמת ילד.
52. מהר"י ברונא דלהלן.
53. הפרנס שם; הגמ"ר שם; שו"ת מהר"י וייל סי' קפט, כע"ז, כשמביא הבכור, ועי"ש הנוסח שאין הבכור שם, ועי' להלן; מהר"י ברונא סי' קכא.
53. מהר"י וייל שם.
53. מהר"י ברונא שם.
53. מהר"ל הל' פדיון הבן. ועי' יוסף אומץ שם.
53. רמ"א לשו"ע יו"ד ש"ה ס"י, ושם שכן נוהגים "במדינות אלו".
53. סדר ומנהג פדיון הבן למהר"ל (מוריה סה 10).
53. מאירי פסחים קכא ב בשם גאונים. ועי' ציון 386.
53. שמות לד כ.
53. מאירי פסחים קכא ב בשם גאונים.
53. מאירי שם.
54. מאירי שם.
54. מהר"י ברונא דלהלן.
54. עי' ראשונים שבציון 368; רא"ש קידושין פ"א סי' מא ובכורות הל' פדיון בכור סי' א וטור יו"ד שה בשם גאונים; מהר"י ברונא סי' קכא; רמ"א לשו"ע יו"ד שם ס"י, ושם שכן נוהגים "במדינות אלו".
54. עי' ציון 351.
54. מהר"י ברונא שם.
54. פסקי סידור הרב, דיני פדיון הבן. ובסידורים רבים הנוסח: זה בני בכורי, והוא פטר רחם לאמו, והקב"ה צוה לפדותו, שנאמר, ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא, ונאמר, קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא. על הנוסח לפודה בן של אחרים, עי' שו"ת יהודה יעלה ח"ב סי' רנז ושו"ת דברי יציב יו"ד סי' קצט.
54. יש"ש קידושין פ"א סי' נג.
54. עי' לקוטי הפרדס לרש"י ענין פדיון הבן; ארח"ח הל' פדיון בכורות סי' ב; ד"ח לרא"ש שם אות ה, שכן נהגו, ושם שכן משמעות הברכה שבציון 365.
54. ארח"ח שם.
54. עי' ס' התניא סי' צח.
55. ארח"ח שם בשם י"א, ושם שכן נוהגים גדולים ואנשי מעשה שלא לשאול.
55. עי' תשוה"ג שע"ת סי' מז; רא"ש קידושין פ"א סי' מא ובכורות הל' פדיון בכור סי' א וטור יו"ד שה בשם גאונים; עי' ארח"ח הל' פדיון בכורות סי' ג; נמוק"י קידושין כט א; סדר ומנהג פדיון הבן למהר"ל (מוריה סה 10); רמ"א לשו"ע יו"ד שם ס"י, ושם שכן נוהגים במדינות אלו; יוסף אומץ סדר ודיני פדיון הבן. הנוסח בסידורים רבים: (ב)מאי בעית טפי, ליתן בנך בכורך שהוא פטר רחם לאמו, או בעית לפדותו בעד חמש סלעים כדמחייבת מדאורייתא, ומשיב האב, חפץ אני לפדות את בני והילך חמש סלעים כדמחייבתי מדאורייתא.
55. במדבר יח טו.
55. במדבר שם טז.

55. שמות יג טו.
55. שמות לד כ. תשועה"ג שם (ואולי אין הכוונה שאומר האב כל נוסח זה, אלא בא לפרש מדוע כופל האב לומר "פודהו ופודהו". ועי' זהר הקדמה (יד א).
55. יש"ש קידושין פ"א סי' נג.
55. עי' סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10), ושם שאב או כהן שאינם מבינים לשון הקודש, ילמדו להבין את נוסח הפדיון, ואם אינם יכולים ללמוד עדיף שיאמרו בלשון שמבינים.
55. מהר"י ברונא סי' קכא בהערה, ושם ששוב שמע שכן הנהיגו קדמונים.
55. עי' מהרי"ל הל' פדיון הבן; מהר"י ברונא שם.
56. עי' להלן.
56. עי' להלן. תשועה"ג שם; ארח"ח שם.
56. משיבת נפש במדבר א.
56. סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל שם.
56. עי' לעיל.
56. עי' חוט השני דלהלן; חכ"א כלל קנ סי' ז.
56. חוט השני סי' צב. ועי"ש שמאריך שאם לא יפדה אותו האב וישאר ברשות גבוה אפשר שיקחנו הקב"ה ממנו, ולכן מתרצה האב לפדותו שישאר שלו. ועי"ש שכתב שאם היה נותן כאנוס על פי הדיבור לא היה הפדיון מועיל, וצ"ב, שהרי מסכים על הנתינה מחמת המצוה ואינו כבציון הנ"ל שלא הסכים לתת. ועי' גליון מהרש"א יו"ד שה ס"ק יא, שכוונת השאלה אם היה האב מעדיף שיקדים דבר לפטירת הרחם כדי שלא יהיה לו בכור שחייב בפדיונו, ומשיב האב שהמצוה חביבה עליו ורוצה בלידת הבכור.
56. עי' לעיל.
56. ב"ח יו"ד שה.
56. עי' ציון 207.
57. עי' שו"ת מנח"ש ח"א סי' לז, בהערת המחבר. ועי' תה"ד ח"א סי' רסט, שמחמת נוסח שאלת ההעדפה דומה הפדיון למקח וממכר ואסור בשבת. ועי' ערוה"ש יו"ד שם, שביאר את שאלת ההעדפה באופ"א.
57. לקט יושר יו"ד עמ' סב ענין ב; עי' מהרי"ל הל' פדיון הבן; סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל (מוריה סה 10); מהר"י ברונא סי' קכא.
57. לקט יושר שם; מהר"י ברונא שם. ועי' מהרי"ל שם שהכלי היה שאול, ואינו נתון לכהן.
57. לקט יושר יו"ד עמ' סב ענין א. ועי' מהר"י ברונא שם.
57. לקט יושר שם. ולכא' כוונתו שהכהן מחזיר את הכלי לאחר הפדיון.
57. סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל שם.
57. עי' סדר ומנהג פדיון הבן למהרי"ל שם; עי' יוסף אומץ סדר ודיני פדיון הבן.
57. עי' לעיל: הברכות.
57. עי' רא"ש קידושין פ"א סי' מא ובכורות הל' פדיון בכור ובשו"ת כלל מט סי' א וטור יו"ד שה בשם גאונים; עי' ארח"ח הל' פדיון בכורות סי' ב; עי' מהרי"ל הל' פדיון הבן; עי' טור יו"ד שם; עי' רמ"א לשו"ע יו"ד שם ס"י, ועי' ט"ז שם ס"ק ט. ועי' ציון 477.
57. רמב"ם בכורים פ"א ה"ה; ס' הפרנס סי' רצז; הגמ"ר יבמות סי' קכז בשם מהר"ם; מאירי פסחים קכא ב; ב"י יו"ד שם, ושם שגם הגאונים והטור דלהלן מודים בזה.
58. ב"ח יו"ד שם, ושם שלכך כוונת הגאונים והטור דלהלן; ש"ך שם ס"ק ט, ושם שלכך כוונת הרמ"א דלהלן.
58. ע"ע ברכת המצוות: עובר לעשייתן. ב"י שם.
58. ט"ז שם.
58. ספר הנייר סי' לט.
58. עי' יד אליהו רגולר חלק הכתבים זמן אות א בהערה. וכן נדפס בהרבה סידורים שהכהן מקבל את המעות ומחזיר את הבן לאביו קודם הברכות, ועי' להורות נתן ח"ז סי' פא שהיא טעות.
58. עי' ארח"ח שם.
58. עי' שו"ת מהריט"ץ סי' א.
58. עי' ארח"ח שם.
58. סדור רס"ג; מאירי פסחים קכא ב בשם גאונים; מצוות זמניות הל' ברכות. ועי' ריב"ש סי' קנו.
58. ספר הפרנס סימן רצז; הגמ"ר יבמות סי' קכז בשם מהר"ם; שו"ת מהר"י וייל סי' קפט; מהר"י ברונא סי' קכא. ועי' ציון 372.

59. שו"ת מהריט"ץ החדשות סי' א בשם מחזורים מדויקים. ועי' יש"ש קידושין פ"א סי' נד, שאומר הכהן: בנך פדוי.
59. במדבר יח טז.
59. שמות יג א-ב.
59. עי' לקוטי הפרדס מרש"י ענין פדיון הבן; ס' התניא סי' צח. ונ' שמה שאומר שיתנו החפצים לבעליהם הוא כשבכוונתו להחזירם לאב, עי' לעיל. ועי' שכ"ט שמות יג, שהביא נוסח כע"ז שאומר הכהן קודם מעשה הפדיון, ומסיים שלאחר הפדיון אומר האב: אם פדיתי אותו כראוי מוטב, ואם לאו יהא פדוי כתורה וכמצות כהלכה וכהתניית בית דין וכבקי שבישראל, ונ' שכיון שמחזיר לו הכהן את מעות, אומר האב שבכוונתו לפדות כדן ואם היתה כוונתו שיחזיר הכהן את המעות, או התנה כן באופן שמבטל את הפדיון, עי' לעיל, יתבטלו הכוונה או התנאי ויהיה פדוי כתורה וכו'.
59. סדור רס"ג; העיטור שער ג הל' מילה (נג א); מצוות זמניות שם; עי' מנורת המאור (אלנקוה) פ"ו, הל' פדיון הבן.
59. סדור רס"ג, בדעת הנוהגים לברך (ועי' ציון 430 שחולק וסובר שאין לברך), ואבודרהם דלהלן בשמו. ועי' אבודרהם שם, שלנוסח זה מיושבת קושית הרא"ש שבציון 429 שאין קדושת בכור בעודו במעי אמו. ועי' פי' עיון תפילה בסידור אוצר התפלות בנוסח פדיון הבן, שיש שתיקנו לגרוס "אשר קרש" במקום "אשר קדש".
59. בראשית ב ז.
59. איוב י יא.
59. רמב"ן דלהלן; רשב"א דלהלן; החינוך דלהלן; רא"ש קידושין דלהלן; ארח"ח דלהלן.
59. רא"ש בכורות דלהלן.
60. תשוה"ג דלהלן.
60. איוב שם יב.
60. דברים כא יז. תשוה"ג דלהלן; רמב"ן דלהלן; ארח"ח דלהלן, ושם גם המשך הפסוק.
60. מיו"ט לרא"ש בכורות דלהלן אות ד, שכן ראוי לגרוס, שהרי האם אינה חייבת בפדיון, ועי' לשואל בריב"ש סי' קלא ומה שהשיב הריב"ש שם.
60. במדבר יח טו.
60. במדבר שם טז.
60. במדבר ג מז. כ"ה בתשוה"ג דלהלן (ולא הובא שם אלא ראשית הפסוק) ובארח"ח דלהלן, ובמאירי ורא"ש דלהלן צורפו שני הפסוקים האחרונים יחד, כנ' מחמת טעות הדומות, ועי' ארח"ח שם, וברמב"ן דלהלן חסר פסוק זה.
60. עי' תשוה"ג דלהלן; עי' רמב"ן דלהלן; עי' החינוך דלהלן; רא"ש דלהלן; עי' ארח"ח דלהלן; עי' אהל מועד דלהלן.
60. עי' תשוה"ג שער"ת סי' מז, שכן נהגו ראשי הישיבות המקיימים מצות כהונה והזריזים בהן; רמב"ן הל' בכורות פ"ח (סב ב) בשם גאונים; שו"ת הרשב"א ח"א סי' ר וסי' תשנח בשם ר"ח; עי' החינוך מ' שצב; ארח"ח הל' פדיון בכורות סי' ג בשם גאונים; מאירי פסחים קכא ב בשם גאונים; טור יו"ד שה בשם גאונים, וכע"ז ברא"ש בכורות הל' פדיון בכור סי' א ובשו"ת כלל מט סי' א ובקידושין פ"א סי' מא בשם גאונים, וריב"ש סי' קלא, ושם החתימה בל' יחיד: מקדש בכור ישראל לפדיונו, וכע"ז באהל מועד הל' פדיון הבן, ואבודרהם הל' פדיון בכור, ועוד. ועי' כפ"פ פט"ז, שהנוסח "אביו אומר" וכו' וכן "אמו אומרת" וכו' אינו בכלל ברכת הכהן, אלא שהאב אומר וכו' והאם אומרת וכו', ושם הובאו אמירות אלו לאחר סיום ברכת הכהן.
60. תשוה"ג שם. ובארח"ח שם: מקדש ישראל בפדיון בכורות.
61. תשוה"ג שם; החינוך שם; ארח"ח שם.
61. ארח"ח שם סי' ב. ועי' מנהגי מצרים יו"ד אות כג, שגדול המסובים מברך.
61. ע"ע ברית מילה ציון 154.
61. מהר"ם חלאווה פסחים קכא ב.
61. רא"ש שם ושם ושם (הקושיא על שאין הכהן בכלל המצוה אינה בקידושין, ועי' ציון 517), ובקידושין שם ש"בארצות אלו" נהגו לברכה, ובאבודרהם שם בשמו, שנהגו לברכה בספרד. ועי' ציון 410. ועי' דברי השואל בריב"ש סי' קלא.
61. סדור רס"ג, ועי' אבודרהם שם בשמו.
61. יש"ש קידושין פ"א סי' נד. ועי' שכנה"ג יו"ד סי' שה הגה"ט אות יג, שכן מנהג קושטנדינא וטוריא.
61. עי' שכנה"ג שם.
61. עי' מנהגי מצרים יו"ד אות כג, ועי' מזבח אדמה יו"ד סי' שה שכן מנהג ירושלים, ועי' אוצר פדיון הבן פי"ח הע' נב, שכן המנהג בא"י.
61. שאלת ר"י נג'ארה בשו"ת מהריט"ץ החדשות סי' א. ועי' לעיל.
62. עי' ציון 90.
62. ריב"ש שם.
62. שאלת ר"י נג'ארה שם, ועי"ש שהוכיח מברכת "אשר קידש" שמברכים בברית מילה, ועי"ש שהסכים עמו מהריט"ץ וכתב שלא יצאה שאלה זו מפי הרא"ש. ועי' ריב"ש שם.

62. עי' נדה ל ב. ב"ח יו"ד שם.
62. ע"ע בכור אדם.
62. רמב"ן שם. ועי' ארח"ח שם שנ' שלא חלק הרמב"ן אלא על מה שאומר האב "וראשית אוני" וכו', ועי"ש ובשו"ת הרשב"א שם נוסחת ר"ח: אביו אומר זה בני בכורי ואני מזהיר לפדותו שנאמר וכל בכור אדם בבניך תפדה, ועי' החינוך שם.
62. רשב"א שם. ועי"ש שיש שהזכירו אביו ולא אמו.
62. במדבר ג ח.
62. ארח"ח שם: נסחא אחרינא. ועי' "סדר פדיון הבן לרבותינו הראשונים", בקובץ זכור לאברהם תשנב ז-ט, נוסחי ברכה נוספים.
62. עי' מהרי"ל הל' פדיון הבן; מהר"י ברונא סי' קכא; רמ"א בשו"ע יו"ד שה סי"ד; יוסף אומץ סדר ודיני פדיון הבן.
63. רמ"א שם.
63. רמ"א שם.
63. עי' פנים מאירות שבציון 497.
63. יוסף אומץ שם.
63. עי' לקט יושר יו"ד סב ב. ועי' אבודרהם הל' פדיון בכור, למברכים "אשר קידש".
63. ע"ע ברכת הפת.
63. ט"ז יו"ד שם ס"ק י.
63. מהרי"ל שם; מהר"י ברונא שם.
63. ד"ח על רא"ש בכורות שם אות ד.
63. עי' שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' צט וערוה"ש יו"ד סי' שה סמ"ה ולקוטי פנחס ס"ק נג ושו"ת שיח יצחק סי' רמט ושו"ת בצל החכמה ח"ד סי' נו.
64. רשב"א דלהלן; ארח"ח וכלבו דלהלן, ושם גם: זה תמורת זה.
64. תשוה"ג שעת"ת סי' מז; שו"ת הרשב"א ח"א סי' ר וסי' תשנח בשם ר"ח; החינוך מ' שצב; מאירי פסחים קכא ב בשם גאונים; עי' ארח"ח דלהלן; כלבו סי' צח, ושם במקום "וליראת שמים": ולמעשים טובים; אבודרהם פדיון בכור.
64. ארח"ח הל' פדיון בכורות סי' ג.
64. ד"מ יו"ד שה ס"ק ח; שכנה"ג יו"ד שה הגה"ט אות יא.
64. עי' החינוך שם; מאירי שם.
64. מאירי שם.
64. עי' תהלים מא ג.
64. משלי ג ב. ובמאירי דלהלן חסר "ושלום".
64. תהלים קכא ג.
64. תהלים שם ו-ח.
65. עי' תשוה"ג שם, בנוסח קצר; עי' שו"ת הרשב"א שם ושם; מאירי פסחים שם. וברא"ש בכורות הל' פדיון בכור סי' א בשם גאונים: ומברך הכהן את הבן ומחזירו לאביו ולאמו.
65. מאירי שם.
65. מ"ב ג יא.
65. ר"ש בעל התוס', הובא בתשוה"ג שם.
65. מהר"י ברונא סי' קכב.
65. דברים כח ח.
65. עי' ויקרא כו ט.
65. בראשית כח ג-ד.
65. מאירי שם.
65. מאירי דלהלן.
66. הפרנס סי' רצח; הגמ"ר יבמות סי' קכז בשם מהר"ם; מאירי פסחים קכא ב; תה"ד ח"א סי' רסח.
66. עי' לעיל.
66. ארח"ח הל' ברכת המזון אות יג בשם תוס'; מהרי"ל הל' פדיון הבן; יש"ש קידושין פ"א סי' נד.
66. יש"ש שם.

אוחזר מתוך "https://www.yeshiva.org.il/wiki/index.php?title=הבן_הבן_הבן&oldid=139791"

דף זה נערך לאחרונה ב-15 ביולי 2020, בשעה 16:10.

התוכן זמין לפי תנאי [Attribution-Noncommercial 3.0 Unported](#) אלא אם נאמר אחרת.